

Atac

Ataç kitabevinin aylık dergisi

Prof. Tarık Z. Tunaya, Prof. İsmet Sungurbey,
Doç. Dr. Orhan Aldıkaçtı, Doç. Öztekin Tosun, Meh-
metcan Köksal, Dr Murat Sarıca, Ayhan Köksal'ın
Millî Eğitim konusunda düşünceleri...

Heinrich Böll	Çağdaş ve Gerçek
Ataol Behramoğlu	Bir Gün Aşk Geçilmelidir (Şiir)
Mehmet Karabulut	Yıldızlarca Ürkütülmüş (Şiir)
Ferid Edgü	Tehlikesiz İlgiler
Jhon Cruickshand	Albert Camus'nün Tiyatrosu
Galip Arda	Alabamada Akşam (Şiir)
Muharrem Vakar	Beş Zeytin Çekirdeği (Şiir)
Berke Vardar	Fransa'da Sözlükbilim
Dylan Thomas	Güneşin Parladığı Yerde Kırılır Işık (Şiir)
Rekin Teksoy	Sinema ve Tiyatro
Muzaffer Buyrukçu	İsa'dan Sonra (Hikâye)
Dergi	Demir Özlü'ye sorular
Dergi	Adnan Özyalçın'ın sorular

Sahibi :

ŞÜKRAN KURDAKUL

Yazı İşlerini fillen
İdare eden :

A. Aydın HATİBOĞLU

Bu sayıyı düzenleyen :
Şükran KURDAKUL

Her ayın onbeşinde İstanbul'da yayınlanır ● Sayısı 100 kuruştur. ● Altı aylık abonesi 6 lira, yıllık abonesi on iki liradır ● Havaletler ATAÇ KİTABEVİ adına gönderilmelidir

● Dergiye gönderilen yazılar lade edilmez ● Yazı İşleriyle ilgili konularda kitabevine Çarşamba günleri 14 - 16 arasında müracaat kabul edilir. Ataç Kitabevi - Ankara Cad. 45 ●

İLAN KOŞULLARI :

Arka kapak : Çift renk :
1250 T.L.

Arka kapak içi : 1000 T.L.
İç sahifeler : Santimi 15 T.L.

Basıldığı yer :

AYAYDIN BASIMEVİ

Türbedar Sokak Aydınlar han
Cağaloğlu - İstanbul

Halkevleri Konusunda Soruşturma

1950 den sonra, uygarlık savaşımızdaki önemleri görmezlikten gelinerek Halkevleri kapatılmış, binaları çeşitli kuruluşlara verilmişti. Yoksun kaldığımız bu ülkücü kuruluşların yeniden açılması zorunluluğunu duyan aydın kişi bugün bir çok il ve ilçede yeni örgütü içinde görevi başındadır.

Gelecek sayımızda yayınlıyacağımız soruşturma ile Halkevlerinin bugünkü sorunları önünde çözüm yolları bulunmasına biraz olsun faydalı olabilirsek kendimizi mutlu sayacağız.

Sorular

1) Atatürk Halkevlerini hangi amaçlarla kurmuştu? Halkevleri ülküsünden ne bekliyordu?

2) Türk Kültür derneklerinin son genel kurul toplantısında HALKEVİ olarak çalışma kararı almasını nasıl karşıladınız ?

3) Yeni ve bağımsız bir kuruluş olan bugünkü Halkevlerinin amaçları ne olmalıdır? Bu amaçları gerçekleştirmek için sizce i.e nereden başlamak gerekir?

4) Yeni Halkevlerinin, eski binalara yeniden sahip olma istekleri konusunda düşündükleriniz nedir?

Millî Eğitim Bakanı

Dr. Öktem diyor ki :

Eğitim davamız son on beş yılda gerilemiştir. Dinamik gayretlerin menşei olan bu davayı 1950 den önceki mihrakına oturtmak lâzımdır.

BU KONUDA DÜŞÜNCELERİNİ SORDUĞUMUZ HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYELERİNİN YANITLARI :

Prof. Tarık Zafer Tunaya

Sayın Milli Eğitim Bakanının üzüntüsüne bütün kalbimle katılıyorum. Fakat müşahadesi hakkında söyleyeceklerim var:

Bir memlekette, özellikle bizim gibi az gelişmiş bir memlekette kültür politikasının bir an için durdurulması onu çok geriye götürür. Memleketimizde layık öğretimin az çok başladığı devre Tanzimat devresidir. Fakat bu devre iyi niyetine rağmen tereddütler içinde bunalmıştı ve bütün sosyal hareketleri eski - yeni, nizami - Şer'i, daha doğrusu dinî - layık ikiliğinden kurtaramamıştı.

1950 den itibaren kültür ve eğitim politikası üzerinde yapılmış olan tahribat devletin kurulu düzenini tehlikeye koyacak kadar büyüktür. Oy istismarcılığının sonuçlarından biri de layık öğretimin yanında dinî öğretimin layık bir devletle bağdaşmayacak bir şekilde müesseseseleşmesi olmuştur.

Böylece Tanzimat ve hatta daha önceki devir geri getirilmiş ve öğretim politikası tekrar ikinci bir temele dayandırılma yoluna gidilmiştir. Şu halde belki de yüz yıl gerilemiş durumdayız.

Fakat bunu muhakkak surette düzeltmenin ancak devrimci ve Atatürkçü bir metotla düzeltmenin mümkün olduğuna inanıyorum.

Yoksa teokratik bir sistem içinde dahi yıkıcılıktan başka rol oynamamış bir ilmiye sınıfının yetiştirilmesi layık Türkiye Cumhuriyetinin bir ödevi sayılamaz. Buna ihtiyaç da yoktur. Atatürkçü bir devletin eğitim politikası gerici çevrelerle savaşılarak bir anlam kazanabilir. Köy Enstitülerinin kurulması bu yönde atılacak ve ciddi mesafe kazandıracak bir adımdır.

Prof. Dr. İsmet Sungurbey

Eğitim politikamız, daha CHP. döneminde Yücel'in uzaklaştırılmasından sonra bozulmağa başlamış, köy enstitüleri, klasik çevirileri baltalanmıştı. Bundan dolayı, eğitim politikamızın yalnız «15 yıl önceki hareket noktasından» değil, Yücel'in kaldığı yerden başlayarak yeniden düzenlenmesi gerekir.

Şunu da belirtiyim ki, artık sosyal hukuk devletini kurmuş olan yeni Anayasamızın 10 ncu maddesine göre : «Devlet... insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.» Gene bu yasanın 50 nci maddesine göre de: «Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama, Devletin başta gelen ödevlerindendir. İlk öğrenim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve Devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. Devlet, tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar.» İşte, yeni Anayasamızın bu ilkelerinin gereğince uygulanabilmesi için en azından Yücel'inki ölçüsünde halkçı, devrimci ve sosyal eğilimli bir politikanın zorunlu olduğu kanısındayım.

Bu politika için, bir Üniversite öğretim üyesi olarak şu anda sayabileceğim somut dileklerim şunlardır: Mecburi laik ilköğretimin gerçekleştirilmesi, öğretmenlere saldırıların şiddetle cezalandırılarak kesinlikle önlenmesi ve öğretmenlerin can güvenliğinin sağlanması, köy enstitülerinin daha yetkinleştirilerek daha geniş ölçüde açılması, halkevleri yapılarının herhangi bir partinin değil de bağımsız vakıfların tüzel kişilerin mülkiyetinde olarak yeniden aynı amaçlara adanması, klasik çevirilerinin sürdürülmesi, parasız yatılı öğretimin genişletilmesi, yoksul Üniversite öğrencilerinin hepsine yurt, yemek ve burs verilmesi, özellikle Üniversitelerdeki ders kitaplarının yazarlarına belli bir telif ücreti verilerek Üniversitelerce bu kitapların öğrencilere ucuza dağıtılması, öğretim üyelerinin bütün çalışmalarını bilime verebilmeleri için rahat geçimlerine yetecek ödenek verilerek Üniversite dışında çalışmalarının yasaklanması, yurdumuzun büyük gereksinmesi olduğundan Teknik Üniversitenin ve Tıp, Dişçi, Eczacı gibi Fakültelerin olanaklarını zorlayarak çift öğrenim yapmaları ve daha çok öğrenci almaları.»

Doç. Dr. Orhan Aldıkaçtı

Eğitim bir toplumun temel sorunudur. Biz, maalesef henüz bu gerçeğin idare edenlerimizce benimsenmesi için çabaların yapıldığı bir devrede bulunuyoruz. Diğer taraftan toplumumuzda henüz «fikir» «kişilerin» üstüne çıkamamıştır. Yani kişileri, belirli bir fikri gerçekleştirecekleri için bir makama tayin etmiyor, getiriyoruz; sadece, kişiliğini dikkate alıyoruz. Bundan dolayı da, millî eğitim politikası memleketimizde Hasan Âli Yücel devri dışında hiçbir zaman olumlu olmamış ve bozalamalar içinde geçmiştir. Aynı partiye bağlı iki millî eğitim bakanının, hatta aynı millî eğitim bakanının temel konularda birbirine zıt kararlar verdiği görülmüştür. Şahsî tutumun önemi eski millî eğitim bakanının Köy Enstitüleri hakkındaki açıklaması ile de bir daha ortaya çıkmıştır.

Kanımızca, mevcut siyasi partileri gerçek bir millî eğitim politikası etrafında birleştirmek ve meydana çıkacak plânın sadece uygulanmasını tartışma konusu yapmak, yani «fikri» «kişiliğin» üstüne çıkmak gerekmektedir. Plânın da, mümkün olduğu kadar hızla vatandaşlara, standart bir kültür vermeği amaç edinmesi şarttır. Ancak kültürü genişleyen bir toplumda ihtiyaçlar duyulur ve bu ihtiyaçları karşılamak için vatandaşlar kendi kendini çalışmaya zorlar.

Doç. Gültekin Tosun

André Siegfried'in Milletlerin Karakterleri adlı kitabında pek güzel belirttiği gibi, Doğu'nun eksikliği bilhassa teknik sahadaki geriliktir. Bu bakımdan, memleketimizde tahsil programlarını hazırlarken gözönünde tutulması gereken en mühim nokta, bu programların teknik sahadaki geriliğimizi giderecek esaslara yer vermesidir. Şimdiye kadar, maalesef liselerden mezun olanlar memleketin bu eksikliğini giderecek bir faaliyette bulunamamışlardır; çünkü, aldıkları kültür sadece kendilerine her sahada konuşabilecek kadar göstermelik bir malûmat sağlamaktaydı; bunlar salon adamı olarak yetişmekteydiler.

Halbuki, memleketi kalkındıracak bir tahsil programı herşeyden evvel öğrencilerin kabiliyetini bir an evvel keşfedip, onları kabiliyetleri olduğu branşlara sevk etmekle işe başlamalıdır. İkinci olarak, bu tahsil programı neticesinde öğrenci cemiyyete ve sonuç olarak kendisine faydalı, istihsalı arttırabilecek, bu faaliyete katılabilecek bir şeyler edinmiş olmalıdır; bu da teknik tahsile önem vermekle olabilecektir. Memlekette binlerce lise mezunu tapuda, nüfusta memur olmak peşindedir; halbuki, aranan elemanlar tornacı, frezeci, kaportacı, v.s. dir. Doğu Anadolu'da halk toprağı oyup içine girerek yaşamaktadır. Tuğlacı, kiremitçi, marangoz adedi arttığı zaman oralarda bu inlerin yerini evlerin aldığı görülebilecektir.

Ziraatçılık, bahçıvanlık, balıkçılık için bile dünyada bugün okullar açılmakta, bu okullardan yetişenler mesleklerini kurallara uygun olarak yaptıkları için hem memleket kaynaklarını kurutmamakta, hem de daha çok randıman almasını bilmektedirler.

Teknik tahsile önem veren ve kabiliyete göre öğrencilere yön veren bir maarif sisteminin memlekete binlerce öğrenci yetişmesi halinde, liselerden binlerce öğrenci yetiştirdiği bugünkü durumdan daha iyi bir duruma girebileceğimizi tahmin etmekteyim.

Mehmedcan Köksal

İDARE HUKUKU ASİSTANI

Başkumandan, başöğretmen olmayı bilmıştır, süreler önce. Köylere uzaktan bakıldığında, bir okulun harabeler arasında bembeyaz gülümsediği de olmuştur, tümüyle de olacaktı. Öğrenciler, Thales'i de, Napoléon'u da, Einstein'i de öğrenip belleşeler, bu topraklara adanmış sorumlularla evrene itildiklerini algılamak üzere idiler.

Bu ülke, Yücel örneği Eğitim Bakanının yargılandığı, en olumlu eylemlerinden ötürü saf dışı bırakıldığı bir ülke yapılmak da istenmiştir.

Birbiri ardınca çıkan neseb düzeltme kanunları, evlendirme yetkisinin köy öğretmenine tanınması ile, aza indirilen bir sorun yapar, bu eylemi. Köyün imamını bile, içinden çıkamadığı karışıklıklardan kurtarmak bir eğitim işidir. Bunlar yüz üstü bırakıldı, çoğu süreler.

Daha sonra, genel eğitim politikası, particilik dolabı olarak kendi benliğinden soyulunca, ona bağlı nece sorunları da ardından nasıl sürükledi ortadadır. Tüm bir beldenin güvenliliğini sağlayan, sağlaması gereken kamu erki, bir öğretmenin canının koruyucusu olamıyor. Enstitüler başka dert. Dolayımıza biz öğrettik. Sonra bizimkini yok ettik. Ekonomik etkenlerin bile bilinebilmesi, bir bilmek, öğretmek, bildirmek iledir. Nedensellik bağlandığı sorunlar eğitimi bizim için, cahilliğin özgürlüğüne dek götürdü. Yenilerine gidilemeyen klâsklerin basımı bu yenilerle artmak bir yana, tükenenlerin de yeni basımları yapılamadı. Devlet opera ve tiyatrosu ya? Başkent'in tekelinde kalmak neyse, hatta siyasal ocak olmaya götürüldü. Ertikmen, (teknisyen) bahçıvan okulları, gezici kurslar arkasını getiremedi. Kamu hizmetlerinin en genel olan nitelikteki eğitim. En güdük bırakılanı, baştan gene o. Üniversiteye giriş sınavlarının durumu, sonucu (girişi) belirleyen dereceleri en aşağıdan

biraz yukarıya katlanmağa bizi zorluyor. Şu kadar, bu kadar öğrenci almak zoru da var, kaldı ki. Demek ki, öncesinden yetersiz geliyor, çocuklar. Konuşma dilini yazmaktan, onu bir konu için kullanmaktan yoksunlar. Bir yığın gerekmezi olan bilgi yükünün de altına durmadan sürülmüşlükten de yorgunlar. Biz hukuk öğreniminde, en azından bir toplumbilim, hatta daha azından dil bilgisine dayanabilenleri bulunmazlar arasından çıkarıp seviniyoruz.

Bunlardır, hemen aklıma gelen. İşin bir de doğrudan yapımsal yanı var. Teknik dediğimiz, sağtöre dediğimiz. Yanyana gelip şu ülkede bahtbirliği kuracak kişiler olabilmeyi başarabilmek için. Kötümser olmayalım. İstersek de olalım. Fakat gerçekleri bilelim.

Tüm yukarıdaki gözlemlerimi yalanlayacak Eğitim Bakanı yoktur, on beş yıl içinde. Bunu yalanlayacak gerçekleri ortaya koyan, onlara yaşama hakkı tanıyan bir politikayı özlüyor, ondan umutlanıyorum ben.

Dr. Murat Sarıca

UMUMİ AMME HUKUKU ASİSTANI

Sayın Milli Eğitim Bakanının eğitim politikamızın 15 yıl geriden başlanarak yeniden düzenleneceğini söylemesi her ne kadar bir çelişme gibi görünüyorsa da kanımca eğitim alanında ilerici ve ülkenin ihtiyaçlarına cevap veren bir tutumun başlangıcıdır. Çünkü özellikle 1950 - 1960 yılları arasında eğitim devamı yüzeyde kalan bir takım gösteler bir yana diğer alanlarda olduğu gibi belki de daha fazla ihmal edilmiştir. Bunun en belirli örneklerinden biri bu devrede liselerde okumuş olan gençlerimizin üniversiteye giriş imtihanlarındaki başarısızlıkları ve liselerde verilen genel kültür seviyesinin günden güne düşmesidir. Biz eğitim politikamızın 15 yıl önceki hareket noktasından başlamak üzere yeniden düzenlenmesini; Köy Enstitülerinin günün koşullarına uydurulmak üzere yeniden ele alınması, lâik eğitim anlayışına sıkı sıkıya bağlılık ve ilk öğretim seferberliğinin sadece lâfta kalmaması şeklinde anlıyoruz. Ancak bununla da yetinmeyip, kalkınma çabası içinde olan bir ülke olarak teknik öğretime daha fazla önem veren bir eğitim sistemine olan ihtiyacı göz önünde tutmak gerektiğini de unutmamak lazımdır. Şunu da belirtelim ki öğretim politikamızın yeniden düzenlenmesi öğretim kadrosunda yapılacak reformlarla ve öğretmenin insanca yaşamasının sağlanabilmesi ile başlayacaktır.

Ayhan Köksal

CEZA VE CEZA USUL HUKUK ASİSTANI

Cumhuriyetle birlikte batı uygarlığını kabul ettik. Fakat bu yönelimin memleketimiz bakımından istenen sonuçları verebilmesi için en önemli hususlardan biri, hatta birincisi eğitim problemidir. Batı medeniyetine yönelimin memleketimiz için istenen neticeleri verebilmesi ancak kendi gerçeklerimizi gözden kaybedilmiyerek, bu şartların batı esaslarına uydurulması ile mümkündür. Bu ise herşeyden evvel kendi gerçeklerimizin, kendi toplumsal yapımızın, kendi insanımızın, iktisadi, doğal, sosyal şartlarımızın bilinmesi, tanınması ile mümkündür. Bu da gayet açıktır ki ancak iyi bir eğitim politikasıyla gerçekleştirilir. Türk eğitim sisteminde ilk öğretimden başlayarak yüksek öğretime kadar gözden uzak tutulmaması gereken özellik budur. Fakat bizde batılılaşma, batı metodlarının alınması, batı kurumlarının bizim toplumsal yapımıza uydurulması şeklinde değil batı kurumlarının aynen iletilmesi şeklinde anlaşıldığı içindir ki, istenilen sonuçlar elde edilememiştir. Gerçi bu konuda hiçbir denememiz yok da değildir. Bunun en güzel örneği bizim toplumsal yapımızın doğduğu en bize özgü, en tipik kurumlardan olan köy enstitüleri idi. Fakat bu güzel yapıt devam ettirilemedi. Oysa ki, bu özellikleri yönünden diğer bütün kurumlarına örnek olmaları beklenirdi.

Öbür yandan burada dokunulması gereken konulardan biri de bir çok öğrencinin üniversitelerin belli sayıda öğrenci almaları sebebiyle yüksek öğrenim yapamamaları durumudur. Üniversitelere alınan öğrenci sayısı sınırlanırken ölçü, üniversitelerimizin

Çağdaş ve Gerçek

Çeviren: Kâmuran ŞİPAL

Gerçek sözcüğünü sadece işitmek bile bir hoşnutsuzluk uyandırır içimizde. Gerçek mi, birdiş hekimini anımsarız o saat. Bir diş hekimine de uğramamız gerekti mi, yarın dersiniz hep, yarın, ama bilirsiniz saçmadır böyle yapmak. Çağdaş kimse sanır ki, çirkin ve üzücüdür gerçek can sıkıcıdır gerçek, doğru değildir izin vermek yanınıza sokulmasına. Gündelik yaşamın gerçeği zaten yeterince uğraştırmaktır insanı, bir de uzak, bir de yabancı gerçeklerle ne diye uğraşılınsın. Ama yabancı gerçekler sadece sözde yabancı, uzak gerçekler sözde uzaktır. Hiç bi şey yoktur ki ilgilendirmesin bizi, yani olumlu bir deyimle her şey ilgilendirir bizi.

Gerçek adresimize yollanmış bir mektup gibidir, ama biz açmadan bırakırız mektubu. Açmaya üşeniriz, ya da içinde hoşumuza gitmeyecek haberlerin bulunduğunu düşünür, adeta kesinlikle inanırız böyle olduğunu da, mektubu açmaya varmaz elimiz. Gerçek kabul edilmesini bekleyen bir mesaj gibidir. Boyunlara borç, çözülmesi gereken bir ödevdir. Gerçeği yadsımak okulu asmağa benzer. Okulu ise sürekli olarak asmak mümkün değildir asla. Geçmiş gelecekte ayıran bir saniye göstergesi üzerine kurulmuşuzdur ve gösterge bir hızla hareket eder ki, pek farketmeyiz hareket ettiğini, nasıl ki yer de döner, hissetmeyiz döndüğünü. Zaman bir atlı karıncaya benzer, bir hızla döner ki atlı karınca, döndüğünün farkında olmayız; duruyor sanırız olduğumuz yerde, halin içinde duruyoruz sanırız, ama geçip gider zaman. Saniye göstergesinin ardında kalan geçmiş, önünde bulunan gelecektir. Biz ise bu daracık çizgi üzerine kurulmuş, geçip gideriz zamanla. Yaşanılan anın gerçekliği geçici oluşudur, ama çocuklarımız öylesine imrenilecek bir kendini verişle yaşarlar ki hali, geçicilik sonsuzluk gibi görünür onlara; acıda sonsuzluk, sevinçte sonsuzluk, çimenler rüzgârlar, sular ve toprak ve parlak renkli elma şekerleri, renk renk balonların sonsuzluğu: işte saniye göstergesinin ucunda bizimle beraber koşup duran geçici oluşun gerçeğidir bu. Zamansal bir büyüdür. Okulu astığımızı biliriz, bunun ortaya çıkacağını da biliriz, ama yine de kapırız büyüye. Oysa çocuklar okulu astıklarının duyulmayacağını sanır, parlak renkli elma şekerlerinin sonsuz, balonların ölümsüz ve panayırların hep öyle kalacağını sanırlar.

Ama erir gider elma şekerleri, balonlar patlar ya da uçar ellerden, panayırılar sökülür bir gün. Biz biliriz bütün bunları ve bildiğimiz için gerçeğin tutsağı oluruz. Daha çocukluktan çıktığımızı anlar anlamaz, başlar tutsaklık.

maddesel yeteneği mi, yoksa Türkiye'nin ihtiyaçları mıdır?. Aslında ikinci olanak, olması gerektir. Bugün memleketimizin, üretimi artıracak teknik elemana, dolaşısıyla bol sayıda teknik okula ihtiyacı vardır. Bu suretle eğitim hem öğrencinin kişisel yeteneklerine uygun olarak yapılacak, hem de memleketimiz kendisi için gereken teknik elemana kavuşacaktır. Böylece kişisel yetenekleri esas tutan bir eğitim sistemi daha kaliteli bir eğitim sağlıyacaktır. Gerçi iktisadi şartları bunları kendiliğinden ayarlayabilir, teknik eleman iktisadi yapıya uyacak ölçüyü kendiliğinden bulabilir denilebilirse de, biz devrim yapmış bir ülkeyiz ve devrimlerimizi biran evvel gerçekleştirmek, Avrupa memleketlerinin «tedricen» varmış oldukları bugünkü seviyeye ulaşabilmemiz için daha mücadeleci bir eğitim politikası takip etmek zorundayız.

Mektubu açmamız, ödevi çözmeye çalışmamız gerek. Ve günlerden bir gün, olur a, eski bir okul atlasının karıştırılacağı tutar, bir kayıtsızlıkla Rusya'nın kuzey bölgesindeki görünürde ıssız, yeşilimsi alanlara dokunur parmaklar. Pek büyük olmayan sadece beş kara nokta, buraların öyle pek meskün yerler olmadığını anlatır. Vaktiyle az buçuk Tundra'lar, az buçuk Taiga'lar hakkında işitilmiştir bir şeyler, ama yine de bu yeşilimsi, görünürde ıssız yerler ancak aşağıdaki satırların okunmasıyla bir gerçeklik kazanır: «En düşük ısının raslandığı yer: yaklaşık olarak sıfırın altında 70 derece. Gemi ile Kolyma'ya sevk edilen köle ve kolonistlerin sayısı yılda dört yüz bin ile beş yüz bini bulmakta olup, bu sayıya buz denizi üzerinden yapılan sevkiyat dahil değildir. Ölüm yüzdesi yılda yirmi ile yirmibeşe varmaktadır. İhtiyatlı kaynaklar on milyon tutsaktan söz açmaktadırlar.»

Bu birkaç satır, yeryüzünün bu ırak ve yabancı bölgesinde bütün İsveç, Norveç ve Danimarka'nın nüfusu kadar bir kalabalığın oturmakta olduğunu gösterir bize. Oysa bu bilgi beş yıl öncesinden kalmaktadır. Kimi yitkilerin varlığını sezer gibi oluruz o saat ve pek âlâ mümkündür ki bu gerçek, okul atlasının yapraklarını karıştırırken kayıtsızlıkla parmaklarımızın dokunduğu bu toprak parçasının gerçekliği evimizden İçeriye kadar sokulmaktadır: vaktiyle altımızda oturmuş adam şimdi orada yaşamaktadır belki, ya da bitişliğimizdeki yıkık evin enkazında hâlâ yerle gök arasındaki asılı duran banyoyu kullanmış adam orada bulunmaktadır.

Sonra bizim hayal gücümüz de gerçektir, şifreli olaylardan gerçeği okuyabilmek için bize verilmiş gerçek bir yetenektir. Hayalperestlikle ilgisi yoktur hayal gücünün, hayalatla bir ilgisi yoktur. Hayal gücü tasarlama gücümüzdür bizim, bir şeyi kavrama gücümüz. Banyo ile, bu dokuz yıldır bitişliğimizdeki yıkık evin enkazında yağmurlara terkedilmiş duran banyo ile, atlasımızın yapraklarını karıştırırken bir kayıtsızlık içinde parmaklarımızı dokundurduğumuz görünürde ıssız, yeşilimsi yerler arasındaki bağıntıyı kavrama gücümüzdür.

Gerçek asla armağan edilmez bize. Gerçeğe varmak için pasif değil, aktif bakımdan dikkatli bulunmak gerekir. Anahtarlar verilir elimize ve sayılar ve bir kot numarası. Gerçeği açan öyle bir maymuncuk yoktur: Kitaplar, olaylar olsa olsa gerçek kırıntıları ya da gerçeğe götüren anahtarlardır; içerisini bir görmek isteyen kimselere binaların kapılarını açar gibi açarlar gerçek kapılarını. Ve açılan kapılardan girmek gerekir içeri, o ana değin bilinmedik odalara, ve içerisine bir göz atmak gerekir. «Gerçek» her vakit biraz gerisinde bulunur «aktüel» in. Uçan bir kuşu vurmak isteyen, kuşun önüne ateş etmesi, kuşun hızını, merminin hızını ve rüzgârın durumu, hava basıncı gibi hesaplanması mümkün daha bir sürü etmenleri hesaplamak zorundadır. Yanlış çıktı mı hesap, kuş uçar gider uzaklara, ve mermi yetişemez gittiği yere. Yani gerçek de hareket etmektedir.

Aylar öncesi atom denemelerinde radyoaktif ışınların saldırısına uğrayan japon balıkçıları nerdeyse unutulmuş bulunuyor, oysa resimlerini kesip çıkarmamız, odalarımızın duvarlarına yapıştırmamız, asmamız gerekirdi; çünkü bu balıkçılar yeni bir tip ölüm gerçeğinin ilk kurbanları olmuşlardır. Birkaç gün aktüel olarak kalmışlar, kısa bir dehşet dalgası dünyayı dolaşmış, Japonyada olup bitenlerin anlamı sezilir gibi olmuş, insanlığın toplu halde intiharı ihtimali ilk olarak göstermişti kendini. Japon balıkçılarıyla başlarına gelenler birkaç gün için aktüellik kazanan bir sürü şeyler gibi aktüel olmuşlardı. Ama gerçekten o gün olanlar anlaşılamamıştı pek; üzerimize düşen yağmur, soluduğumuz hava bu yeni ölümü taşıyabilirler içlerinde. Hamurkârlar, farkında olmadan, ekmeğimizin içerisine yoğurup katabilirler bu yeni ölümü, postacının onu mektup falanla evimize kadar getirmesi mümkündür.

Papa XII nci Pius demişti ki: Korkuyla ırkilen dünyanın gözleri önünde korkunç tahriplerin hali, oturulmaz, insanlar için kullanılmaz duruma getirilen ülkelerin manzarası bulunuyor.

Amerika atom komisyonu başkanı Robert Oppenheimer ise şöyle demişti: Fizikçiler günahın ne olduğunu öğrenmiş bulunuyorlar. Bu öyle bir bilistir ki, üzerlerinden silkip atmaları mümkün değildir bir daha. Hiç bir şey, hiçbir hukuk, hiç bir dava yoktur ki dünyada, atom bombasının uygulanmasını haklı çıkarabilsin. Bu durumda, Amerika Başkanı'nın etik açıdan atom bombası imalinin temelden yanlış bir

BİR GÜN AŞK GEÇİLMELİDİR

— Jane için —

Ey artık ağzı ve saçları
Uzun bir karanlığı ağartan boyna
Maviden aşka boyayıp silâhları
Bilenip bir başkaldımaya
Korkak ve umutsuz yerlilerden
Söküp son hızla cadırları
Ağaran bir kan, geceden
Yepyeni bir çıldırmaya.

Yangın. Onun al yuvarları.
Kanlı bir geçit gibi. İSYAN.
Mavi gözlerle dolu saçları..
Ey beni umutsuz eden kan.
Ey bütün şarkılardan artan
Aşkın vazgeçilmez karanlığı.

Susar ve martıları düşündür
Gecenin bir kesiminde insan.
İçinde beyaz bir kalabalık.
Ve aşk zaten gürültüdür..
Benim korkum ve umutsuzluğum
Artık ölmüş bir adam gibidir
Kendini hiç hatırlamayan..

Aşkın ve hüznün şiridir
Yüzümle çizdiğim karanlığa.
Çılgın atlar, Savaşçılarım,
Ey benim bilenmiş kuşlarım
Bir gün dört nala ağlamaya..

BİR GÜN AŞK GEÇİLMELİDİR..

ATAOL BEHRAMOĞLU

adım olduğunu halka bildirmesi gerekirdi.

Bu, bir bilginin ağzından çıkmış güçlü bir sözdür. Fizikçiler günahın ne olduğunu öğrenmiş bulunuyor. Yani fizik artık sadece bilimsel kavramların değil, teolojik kavramların sözünün geçtiği bölgelere gelip dayanmıştır.

Tehlikeli bölge dışında yeni ölümün saldırısına uğrayan balıkçılar aktüeldiler, zalim bir aktüalite. Ama gerçek, ama gerçek tehlike, yağmurlarla üzerimize yağan, gündelik ekmeğimiz hazırlanırken içerisine katılması mümkün ölümdür.

Aktüelde gerçeği tanıyabilmek için hayal gücümüzü, olup bitenleri kavramamızı sağlayan bu yeteneği harekete geçirmemiz gerekir. Aktüel, gerçek kapısını açan bir anahtardır.

Aktüele gerçek gözüyle bakanlar ,çokluk gerçeği tanıyabilmekten hayli uzak bulunur. Aktüelle pek bir ilişiği olmayan, bir profesör karikatürü olabilecek miyop, dalgın adamın biri, dili bir karış dışarda, aktüelin ardından koşan ve aktüele gerçek gözüyle bakan bir kimseden daha çok gerçeğe yakın olabilir. Uçan kuşu vurmak isteyen kimsenin telâş etmeden nişan alması, geçmiş gelecekte ayıran saniye göstergesi üzerinde sükûnetle oturup, cesaretle havasız boşluğa ateş etmesi gerekir, ancak böyle yaptığı takdirde kuş merminin üzerine doğru uçup gelecek ve gerçek avucunun içerisine düşecektir.

Çağdaş, yaşadığı kentin istasyonundan trene atlayıp gecenin koinunda, uzaklığı bilinmeyen bir hedefe doğru yol alan bir yolcuya benzer: çok vakit karanlıkta yarı uykulardan irkilerek uyanır yolcu, bilinmedik bir istasyonun hoparlöründen o anda nerede bulunduğunu haber veren bir ses gelir kulağına, tanımadığı, kendisine gerçek dışı gelen isimler, sanki var olmayan bir yabancı dünyadan isimler ışıtır. Fantastik bir olaydır bu, ama yüzde yüz gerçektir. Zaten fantastiktir gerçek; ama bilmek gerekir ki, biz insanların hayal gücü hiç bir vakit gerçek sınırlarından çıkmaz dışarı.

Mektup bize yazılmıştır bir kez, ödev verilmiştir, anahtarlar teslim edilmiştir elimize: okulu asabilir, dış doktorunu ziyareti bugünden yarına atabilir, bentlerin kapılarını arkasındaki gerçeğin onca sıkıştırmasına rağmen kapalı tutabiliriz. Bizleri sürekli olarak geçmiş ile gelecek arasında tutan saniye göstergesinin üzerine kurularak, çocuklarımızın yaptıkları gibi, balonları ölümsüz, parlak renkli elma şekerlerini sonsuz olarak görebiliriz, ama biliriz, esef ederek biliriz ki sürekli mümkün değildir okulu asmak, eninde sonunda kuşu vurmamız gerekmektedir, yaşamımızı sadece gerçek içinde eylemleştirebiliriz ve bizler için bir ölüm kalım meselesidir bu.

Yıldızlarca Ürkütölmüş

Bir yanda yıldızlı gece
Bir yan kan
Bir yanda mayıs haziran eşğinde
Bir yanda kan
Demek hiç değmemiş o şeyler elinize
Gizli kan ırmağında o utanç köpüğü
Bala döner çiçeğin sapsarı göbeğinde
Vurur yere ölümü.

İşte o zaman çok uzun bir masada
Önce ağlamalar adına
Sonra ağlamalar adına
Soylu ağlamalar vardır katıla katıla
Badem çiçekleri tadında
Zehir şerbetler tadında.

O sofralarda senin etinle örölmüş
Usun ve yüreğin yasakladığı
Sen yıldızlarca dağıtılmış ürkütölmüş
Eti bıçakla savaşı büyük sürüm
Birden çağdaş yağmurlar gelir şakır şakır
Dökölür kan üstüne onur üstüne
Ve günün.
Sen yalınlık kazıyıcısı

Çam bardaklara boşalan ilkyaz
Sende büyük beyaz mı beyaz
En kutsal geleceğin yüce sancısı.

Bilirim sen saçlara vurgunsundur
Gözlere vurgunsundur ben de vurgunum
Tam orada utanma oluyorsun ya da bir elden üç ele kurşun
Ölü bir ot kökü oluyor orada usun.

Bir inat istemle aş kendini
Bire yeni birler katmakla varılıyor sana
Öldüm dediğin yerlerde diriliğin tadı
Bir örgüt çağdayız bunu unutma.

Seni en sen yanınla büyük sürüm
Açlığın çıplaklığımla büyük sürüm
Kıraçta bozkırda deniz gören tepelerde
Seni senle bırakıyorum işte
Bulasın diye kendine en güzel biçimi.

MEHMET KARABULUT

Hikâyeci arkadaşımız Ferid Edgü, Paris'ten gönderdiği mektupta daha önce Tarık Dursun K. nin konu olarak aldığı «yazarlarımızın batı dillerine çevrilmesi» sorunlarına değinmektedir. Bu tartışma ve açıklamaları yayınladığımız için ileri sürülen iddialardan yana olduğumuz sonucunu çıkaran kimi okurlarımız bize soruyorlar : «Yaşar Kemal'i yıpratmaya çalışmak niçin?» Yanlış ve biraz da küçük düşürücü bir kanıdır bu. Yaşar Kemal'e olan sevgimiz, kişiliklerini hepimizin çok iyi bildiği iki sanatçının iddialarına sansür koymayı mı gerektirir?

Tekrar ediyortuz gene: «Türk yazarlarının batı dillerine çevrilmesi» konusundaki tartışmada dergimizin yeri yargıların dışındadır.

DERGİ

Tehlikesiz İlgiler

Sevgili Şükran,

Ataç'ın mayıs sayısında yayınladığın Tarık Dursun'un «Roditi Adında Biri...» başlıklı yazısını okudum. Bu konu açılmışken ben de bir takım bildiklerimi açıklamak istedim. Toplumsal düzensizliğe karşı başkaldırmış, yalansız, istismarsız, tüzel bir düzenin özlemini duyup, yapıtını bu yolda kuran ilerici bir yazarın (Yaşar Kemal'den söz ediyorum) kendisini ilgilendiren sorunlarda ne denli bir tutuma olduğunu göstermesi yönünden vereceğim bir iki örneğin ilgi çekici olduğunu düşündüm.

Bir Alman yayınevinin Sait Faik'ten yapılmış çevirileri yayınlayıp yayınlamak konusunda, Türk edebiyatı konusunda yetkili bir kişi sayıp danıştığı Eduard Roditi, Tarık Dursun'un yazdığına göre, Sait Faik'in sıradan bir yazar olduğunu söyleyip dolaylı da olsa bu çevirilerin yayınlanmasını önlemiş oluyor.

Tarık Dursun'un «Ne mene kişidir bu Roditi?» diye sorduğu İnce Memet'in İngilizce çevirmeni(!) Bay Roditi son bir kaç yıldır batı dünyasında Türk edebiyatıyla ilgili yazılar yazmaktadır. Daha doğrusu Yaşar Kemal'in çevresinde Türk edebiyatı üstüne... Uzun bir süre yazarın iki yıl önce bir Alman dergisinde (Neue Deutsche Hefte, kasım-aralık 1961 sayısı) Bir batılı gözüyle Türk Edebiyatı başlıklı bir yazısı çıktı. Bu yazının bizde bir yankısı olmasını, bu yazıyı gördüğünden şüphe olmadığım bir takım kişilerin çıkıp seslerini yükseltmelerini uzun bir süre boşu boşuna bekledim. Bugün bana öyle görünüyor ki, edebiyatımızın dışarda yalnız bir yüziyle görünmesi tanıtılması «bir takım kişilerin» işine yarıyor, hiç değilse bunun böyle olmasını istiyorlar. Bu konuda doğrusunu istersen Roditi de bir kurbandan başka birşey değil. Bunun nedenini açıklamadan önce yukarıda andığım incelemeden söz etmek istiyorum: Bu incelemede yazar, ilkin edebiyatımızın geçmişini, dilimizin gelişmesini anlatmak (bütün hepsi onüç satır içinde) Ömer Seyfettin'den başlayarak Refik Halid'i, Yakup Kadri'yi anıp sözü son devir Türk yazarlarına getirmektedir. Bu bölüme giriş Sait Faik'ledir. Onun bir Türk Gogol'ü olduğunu belirttikten sonra Orhan Veli'nin, Sabahattin Ali'nin, Orhan Kemal'in, Kemal Tahir'in, Haldun Taner'in, bir iki sıfat ekleyerek adlarını anıp sözü Yaşar Kemal'e getirmektedir. On üç sayfalık yazının beş sayfası yalnız bu ünlü yazarımıza ayrılmıştır. Eduard Roditi bu beş sayfa içinde Yaşar Kemal'in Türkiye'nin ilk bestseller'i İnce Memet'i yayınladığı yıl Türkiye'nin ilk roman armağanını aldığını (?) yabancı dillere çevrilmeden önce yalnız Türkiye'de 40.000 sayı sattığını, bu romanın genç aydınlar, özellikle de 27 Mayıs devrimini yapan subaylar üstünde derin etkisi olduğunu söylüyor. (İnce Memet'in 27 Mayıs devrimcilerini etkilediği düşüncesi yalnız bu inceleme içinde değil, geçerliliği o denli kesin olmalı ki, Amerikan baskısının tanıtma yazısında da üstünde durulmaktadır bunun.) Bu kitabıyla ve bundan sonra yayınladıklarıyla diye devam ediyor Roditi Yaşar Kemal'in Türk gençliği üstünde büyük etkileri olmuş memleket sorunlarının bilincine varmalarını sağlamıştır. Amerikalılar için Tom Amca'nın Kulübesi bir zamanlar için neyse İnce Memet de bugün Türkiye için odur. Köylerde okuma yazma bilmeyen çoğunluk, birinin çevresinde toplanmakta, geceleri İnce Memet'i dinlemektedir.

Yaşar Kemal üstüne yazılmış, hiç şüphesiz içinde gerçek payı da olan bu satırlar, sonunda sınırsız bir övgüye dönüşüyor: Hayır diyor Roditi, onun yeri şu veya bu devrimcinin (o, burda yeryüzünün yüzünü değiştiren bir devrimcinin adını veriyor) yanından çok İsa'nın, Muhammed'in yanındır.

Şimdi artık Roditi'nin kurbanlığının açıklanmasını yapabilirim. Bir takım yayınevlerinin yetkili bir kişi bilip danıştıkları, Yaşar Kemal'in İngilizce çevirmeni, Sait Faik'in sıradan bir yazar olduğunu söyleyen, şurda burda Türk edebiyatı üstüne yalan yanlış bilgilerle dolu yazılar yazan Edoard Roditi Türkçe bilmemektedir. Adı yalnız Yaşar Kemal'in İngilizce çevirileri üstünde görülse, iki kişi arasında bir iş, bizi ilgilendirmez der geçerdik. Ama görüldüğü gibi, Roditi'nin alanı bu yetkinin sınırını aşılıyor. Bildiği dillerde, yeterince Türk edebiyatı üstüne inceleme bulamıyacağına göre, yazılarındaki bilginin kaynağı nerden geliyor? Bence üstünde durulacak nokta budur. (Ve ben bunu bir ahlâk sorunu olarak görüyorum.) Demek ki, kurban Roditi'ye bu bilgileri biri ya da birileri vermektedir.

Hiç kimsenin, Eduard Roditi'nin, Yaşar Kemal'e olan, peygamberlerle kıyaslamaya değin giden sınırsız hayranlığı üstünde bir diyeceği olamaz - bu hayranlığın tabii bir takım gerçekleri örtbas etmemesi şartıyla. - Diyelim Yaşar Kemal'den bu yana yurdumuzda kayda değer bir yazar, bir ozan yetişmedi, ama Sabahattin Ali'den bu yana (Yaşar Kemal'in adı daha ortalarda yokken ortaya çıkan, etkisini daha da sürdüren Makal'ı bir an unutsak bile) köy gerçeğimizin, daha geniş anlamda Türkiye gerçeğinin ortaya konulmasını, bunun etkilerini bir Yaşar Kemal'in yapısından doğduğunu söylemek, (daha doğrusu söyletmek) Orhan Kemal'lerin, Samim Kocagöz'lerin Kemal Tahir'lerin ve daha nicelerinin hakkını yemek olmuyor mu?

Yukarda verdiğim Neue Deutsche Heft'deki yayımlanan yazı tek örnek olsaydı bir omuz silkip geçilebilirdi belki. İki yıl kadar önce Portekiz'deyken bir Fransız dostum bir Lizbon dergisinde Türk edebiyatı üstüne bir yazının gözüne iliştiğini söyleyince ilgilenmiş dergiyi bulmasını, bana özetlemesini istemiştim. Dergideki yazı... Roditi imzasını taşıyordu ve gene Yaşar Kemal çevresinde incelenen sözüm ona bir Türk edebiyatıydı.

Bir kaç yıl önce bizde büyük patırdılar uyandıran, Yaşar Kemal'in de «reklamını» yapmakta pek kötü kullanmadığı Nobel ödülüne aday olduğu haberinin de Combat gazetesinde Eduard Roditi imzasını taşıdığını söylemeden önce bir üçüncü örnek vermeme bilmem ne diyeceksin? Tersten bir örnek, ama konumuzdan pek uzak değil. Bir Amerikan dergisinin, The Literary Review'nun geçen yılki sayılarından birinde Roditi'nin bir kaç şiiri yayınlandı. Bu şiirlerin ardında, bu derginin tüm yazarları için yaptığı gibi, Roditi üstüne bir iki yazarın (daha doğrusu üç yazarın) bir çeşit tanıtma yazıları bulunuyordu. Bu üç yazardan biri Yaşar Kemal'di. Yaşar Kemal bu Amerikan dergisine yazdığı yazıda Roditi'nin Türkiye'deyken bir milyon okuyucusu olan Bayram gazetesinde kendisiyle yapılan bir konuşmada (Konuşmayı yapan Yaşar Kemal) artık kültürel sömürgecilğe son vermenin vaktinin geldiğini belirttiğini yazıp Roditi'yi batı dünyasınca bilinmeyen sanatların, kültürlerin tanıtıcısı olarak selâmlıyor. Ancak diyor Yaşar Kemal böylesi kişiler sayesinde gerçeği (neler olup bittiğini) öğrenebiliriz. Roditi'nin çalışmalarını bilen bir kişi ister istemez, bu gizli kalmış sanatın, kültürün hazineleri Yaşar Kemal'in dışında neler ola ki? diye soruyor.

Bilmiyorum sözü daha uzatmaya, başka örnekler aramaya, açıklamalar yapmaya, Roditi'nin gerisindeki adam (ya da adamlar) konusunda varsayımlar ileri sürmenin bir gereği var mı?

Çoğu zaman bir sorun, bir örnek kendi cevabını, kendi açıklamasını içinde taşır. Böylesi bir konuda yazmak zorunda kaldığım sözü uzattığım için özür diler, gözlerimden öperim.

F. EDGÜ

albert camus'nün tiyatrosu

John CRUISCKSHAND
Çeviri : Gürkal AYLAN

CALIGULA

Camus'nün oyunlarını yazılış sırasına göre incelemek iyi olacak. Ben de **Caligula** üzerine bazı düşüncelerle işe başlıyorum. **Le Malentendu**'den 15 ay sonra sahneye çıkmış olmasına rağmen, adı geçen yapıttan 5 yıl önce yazılmıştı **Caligula**. 1938 de bitmiş, 1944 de basılmış ve 1946 Eylül ayında yansılanmıştı. **Caligula**'yı Gérard Philipe oynuyordu.

Tarihsel bir temele dayanır **Caligula**. Suetonius tarafından betimlenen oniki Caesar'sın üçüncüsünü ele alır. Caius Caesar **Caligula** M. S. 37 yılında, yani 25 yaşında başa geldi ve dört yıl ülkesini yönettikten sonra Ms. 41 de öldürüldü. İlk sekiz ayda iyi bir yönetici niteliğini gösterdi. Tiberius'un siyasetini iyiden iyiye değiştirdi, tutukluları serbest bıraktı, adalet sisteminde kaydadeğer değişiklikler yaptı, v.b. Bununla birlikte, aynı evre içinde, kızkardeşi Drussilla'ya karşı beslediği sevgiyi açığa vurdu ve onunla evlenmek istediğini belirtti. Derken Drusilla birdenbire öldü, **Caligula**'nın karakteri de bir gece içinde tamamiyle değişiverdi. Herkese zulmeden bir canavar kesildi. Suetonius ondan söz ederken «insandan çok canavar» sözlerini kullanıyor. Kölelerini öldürüyor, onlara işkence ediyordu, sonunda sarayındakilerin bazıları ayaklanıp **Caligula**'yı öldürdüler. Bu adı taşıyan oyununda Camus, doğrudan doğruya Suetonius'tan yararlanmış. 24 Eylül 1945 tarihli **Le Figaro**'nun yazdığına göre, yazar hiçbir şeyi değiştirmemiş, hiçbir şey eklememiş, yalnızca Suetonius tarafından verilen — «un journaliste qui savait voir» — bilgiyle yetinmiştir. Gerek Suetonius'ta, gerekse Camus'nün oyununda, **Caligula**'nın erinçsizliği, uykusuzluğu, deliliği, aynanın önünde yüzünü ekşitmesi, aya kur yapışı görülebilir. Bunlara, metresi Caesonia'yı öldürmesini, ülkede bir kutluk yaratılması için buyruklar vermesini, kendisi için bir gelir kaynağı olmak üzere genelevler açılması istediğini de iç'ne alan daha birçok ayrıntıyı ekleyebiliriz. Oyunun en dramatik etkili sahnelerinden ikisi de gene Suetonius'tan alınmıştır: III üncü Bölümde **Caligula**'nın Venüs gibi giyinip tapınışı, IV üncü Bölümde de ölüm konusu üzerine «şiiir yarışması» düzenleyişi. Birçok olayları Suetonius'tan almış olmasına rağmen Camus, pek tabii ki bunları, oyunu yazdığı sıralardaki düşüncelerine uygun düşecek biçimde yorumlamıştı. **Caligula**, yazarın saçmanın iyiden iyiye farkında olduğu evreye aittir. Daha önce adımı anıdığımız bir yazısında Marc Blanquet onun şöyle söylediğini ileri sürüyor :

«Kendime konu olarak seçtiğim karakterle iyiden iyiye hasır neşir oldum, oyun ortaya koyduğu föresel öğretiye rağmen böyle yapmak zorundayım. Bu öğretiyse, insanın, diğer insanlara karşı durmakla özgür olamayacağı idi.» (1).

Camus, tarihsel olayı «saçma» düşüncesiyle bağdaştırmıştır. Oyun, Drussilla'nın ölümünden bir iki gün sonra başlar, ölüm olayı **Caligula**'yı «saçma»nın varlığından ilk kez haberdar etmiştir. Bununla birlikte, bu ölümünden çok, insanoğlunun yeryüzündeki ölmüncül durumu üzer **Caligula**'yı. «İnsanlar ölüyor, insanlar mutlu değil» der Helicon'a. (**Caligula**, I ncı B.) İnsanoğlunun ölümlülüğü ve mutsuzluğu, «saçma» yı düşündürür ona. Bu yolda saçmanın farkına varıveren **Caligula**, ondan kaçmanın olanaksız olduğunu bildiği halde, yine de savaşı onunla. Onun kaçınılmaz bir gerçek olduğunu anlar ama, yine de sonuçlarından kaçmağa çalışır, diğer insanların «yangına körükle koşup» kendini kurtarmayı dener. Kendisinin «olanaksızlığın ülkesi» diye betimlediği yere girmek ister. Aya özlem duyması bu yüzdendir :

«Dünya bu durumuyla sıkıcı, katlanmak çok zor ona. Aya, yahut mutluluğa, ya da ölümsüzlüğe bunun için gereksinme duyuyorum ben, isterse delice birşey olsun, ama bu dünyaya ait olmasın yeter ki.» (2).

Caligula, böylece saçmaya karşı bir başkaldırma biçimini, Camus'nün kısa zamanda vazgeçtiği bir biçimi ortaya koyuyor. **Caligula**, bundan sonra, olanaksızın, en geniş sınırlarda mantıksal olma durumunda elde edilebileceğini söyler. Geniş bir

alanı kapsayan bu mantık, ancak o zaman herşeyi önemsizleştirebilecek ve alışkanlıkları bir anda devirebilecektir. Saçma düşüncesi, Roma'nın büyüklüğünü ve Caesonia'nın arteritini eşit bir biçimde önemsizleştirir. Bu mantık, aynı zamanda tüm kuvvet ve yetkeyi elinde tutan bireye sonsuz bir özgürlük getirir. Tüm insanların ölümlü olduklarını, erken ya da geç ölmelerinin pek birşey değiştirmeyeceğini telkin eder. İşte Caligula oyununun eylemi buradadır, bu çeşit mantığı çıkış noktası olarak alır yazar. Caligula uyrukları arasında kanlı ve zalimane bir yönetime girer. Saçma düşüncesini Caligula kabul etmiş, ona karşı koyarak bu düşüncü açığa vurmuş ve kendi keşfettiği bu gerçeği anlamaları için diğer kişileri de zorlamıştır. Birinci Bölüm sona ererken öfkeli öfkeli bir gonga vurur ve Caesonia'ya seslenir :

«Yaşam, Caesonia, yaşam karşıtıdır sevginin. Söyleyen benim bunu, seni üstünlüğünün aşılmasına olanak olmayan bir törene, bir halk sınavına, gösterilerin en güzeline çağırın da ben. Seyirciler, kurbanlar ve suçluyu istiyorum yalnızca. Suçluyu getirin. Suçlu gerek bana. Hepsi, hepsi suçlu olanlar. Suçlu getirilsin... Yargıçları, tanıkları, sanıkları, mahkûm olanların hepsini getirin;» (3).

Oyunun diğer üç Bölümü Caligula'nın kararının etkilerini gösterir. Kanlı bir oyuna girer Caligula. Salt zevki için insanları öldürür, ya da öldürtür. Uyruklarından bazılarının bilgisizliğini, dargörümlüğünü, düşünce yalnızlığını ortaya çıkarmanın hayran olmaktan kendimizi alamasak bile, gene de işlediği cinayetlerin korkunçluğu tüylerimizi diken diken eder. Bir yerde şöyle der Scipio'ya :

«Tanrıların rekabetinin, kuvveti seven bir insan için sınırlandırıcı bir yanı vardır. Buna egemen oldum ben. Bu uydurma tanrılara, kuvvete sahip bir insanın, onların güllük serüvenini hiçbir ön eğitime gereksinme duymadan sürdürebileceğini gösterdim.

SCIPIO : Bunlar boş, Caius.

CALIGULA : Hayır Scipio, gerçek. Tanrılarla eşit olmanın bir tek yolu olduğunu anlamış bulunuyorum. Onlar denli zalim olmak yeter.» (4).

Buna benzer sözleri, Caligula'nın belirli bir çeşit *révolté* olduğunu, ama saçmaya karşı başkaldırmasıyla onu güçlendirdiğini göstermektedir. Başkaldırmasının motifleri - gerçeği istemesi ve bulduğu gerçeğe uygun olarak devinmeye hazır olması - Camus'nün onayından geçmiştir, ne var ki başkaldırı yöntemleri son derece yanlıştır. Caligula, bizzat kendisi, oyunun sonlarına doğru anlamağa başlar bunu. IV ncü Bölümde, Caesonia'yı boğduktan sonra şöyle mırıldanır: «yine de bir çözüm yolu değil ölüm.» Bundan sonraki sahnede -ki son sahnedir- eylemlerini tüm olarak incele ve yanlış bulur. Ölümün çözüm yolu olmadığına karar vermekle kalmaz, şunları ekler sözlerine: «Yanlış bir yol seçtim ben, hiçbirşey başaramadım. Böyle özgürlük olmaz.» (5). Caligula'nın bu yanlışlığı üzerine Camus'nün ne düşündüğü, Hébertot'un hazırladığı yansılama ile ilgili programa eklenmiş bir nokta yazılıdır :

«... eğer o tanrıları yadsımakla doğru bir iş yapmışsa, insanları yadsımakla yanlış bir iş yapmıştır. Bir insan kendini mahvetmeden hiçbir şeyi mahvedemez. Caligula'nın çevresindeki kişilerin sayısını azaltmasının ve eninde sonunda kendisini öldürecek olanlara karşı, öyle bir mantıkla gerekli olanı yapmasının nedeni budur. Caligula'nın öyküsü, gururlu bir intihar örneğinden başka birşey değildir. Yanlışların en insancıl ve en trajik olanıdır. Caligula, kendine olan inancını sürdürmek için, insanlığa olan inancını yitirir. Hiç bir kimsenin, yalnızbaşına kendini kurtaramıyacağını, insanlığa karşı duran hiç kimsenin özgür olamayacağını öğrenmiştir artık, boyun eğer ölüme. Ama hiç değilse, kendisinin ve dostu Scipio'nunki de dahil bazı ruhları, bayağılığın düşsüz uykusundan kurtarmıştır.»

Bu son noktayı, oyunun başlıca kişilerinden biri olan Chirea belirtir. Caligula'nın, onları erinçsizliğe atarak, kısırtarak insanları düşünmeğe zorladığını ve bu yüzden de herkesin nefretini kazandığını söyler. Çevresindekileri, bilgisizliğin dar çemberinden, rahat dünyasından çıkarıp katı gerçeklere doğru iter Caligula. Camus buna hayrandır, Cherea da anlamıştır bunu. Scipio'nun da anladığını söylemek yanlış olmaz. Kendisinin, kötülüğün ülkesinde saf olarak bulunmasına karşılık Scipio'nun, iyiliğin ülkesinde saf olarak bulunduğunu söyler Caligula. Bu da Scipio'nun Caligula'nın -yanlış uygulanan- ülküsünü anlamasına yardım eder. Oyunda, Caligula'-

nin davranışına karşı dört türlü durumsal bulundugu söylenebilir, birbirinden ayrımlı dört durumalı. Soylu kişilerin onu anlamasına olanak yoktur, hepsi de bayağılığın denizine gömülmüştür çünkü. Kendi değersiz yaşamların ve özel servetlerini korumak için tepki gösterirler. Onun eylemlerini güç belâ sineye çekmesine rağmen Caesonia da anlamaz Caligula'yı. Onun mantığını kabul etmekle kendi ölümünü çabuklaştırmış olur, çünkü bu mantık Caesonia'nın eninde sonunda Caligula'nın kurbanlarından biri olmasına yolaçacaktır. Durumalığın bir biçimi de Cherea ve Cici-pio'da görülür. Camus onları, Caligula'nın delice, canavarca etkinliklerini seyirciye daha iyi açıklamaları için kullanır. Eski trajedilerde olduğu gibi koro görevi görürler bir bakıma, Caligula'nın başkaldırısının asıl niteliğini ortaya koyarlar ve bu başkaldırının fizikötesi anlamının algılanmasından doğan iki ayrımlı durumalı gösterirler. Cherea durumu anlamıştır, şiddetle reddeder onu. Caligula'nın ortadan kalkması gerektiğine inanır ve bunun için çalışır. Scipio da Caligula'nın tepkisini anlamıştır, ama bu tepkiyi anlamış olması, Caligula'yı öldürecek olanlarla birleşmesini engeller. Cherea'ya der ki: «... Ben ona karşı olamam. Onu öldürsem bile kalbim ondan yana olur.» (6). Cherea'nın direnmeli üzerine şunları ekler sözlerine: «Aynı ateş yanıyor kalplerimizde... Benim talihsizliğim şurada ki, her durumalıdaki nedene anıyabiliyorum ben.» (7). Cherea o zaman Scipio'nun tamamiyle Caligula'nın mantığı etkisinde kalmış olduğunu düşünür. Scipio, kendi üzüntüsü yüzünden bu soyut mantığı kabul etmek zorunda kalmıştır. Cherea, Scipio'nun saflığının, temizliğinin böylesine kötüye kullanılmasını Caligula'nın işlediği suçların en büyüğü olarak sayar. Scipio'yu, Caligula'nın öldürülmesi için son hazırlıkların yapılması amacıyla terkeder.

L'Homme révolté'yi okuyanlar, ikinci denemede daha çok açıklanan ve büyük çapta tartışılan çeşitli düşünlerin imgesel bir izdüşümünü içerdiğinden dolayı Caligula'yı kısmen ilginç bulacaklardır. Bununla birlikte, 1945 seyircileri için, özellikle Camus'nün saçmayla ilgili diğer yapıtlarını bilmeyenler için oyun, belki de siyasal töreciliğin bir örneği olması bakımından ilginçtir. İlk zamanlarda yapılan incelemeler, eleştirmeler, Caligula'nın ve Hitlerin megalomanisi, Caligula'nın ve Hitler'in eylemleri, Caligula'nın intihar niteliğindeki ölümü ile Hitler'in kendini öldürmesi arasında benzerlikler olduğu merkezindeydi. **Caligula'da, Lettre à un ami allemand'da** tartışılancasitli düşünülere de rastlanabilir. Ama oyunun bunların hepsinden önemli bi ryanı var. Caligula'yı iyi bir oyun durumuna getiren şey ne? Daha doğrusu şeyler ne? Sözelimi ana-konu, yanıt vermek gerekiyorsa, Camus'ye materyal sağlayan ana-konu. Bu materyal dramatik ve gösterisel; doğrudan doğruya bir doruğa gidiyor. Camus, elinde böyle materyal olduğu için, duygusallık ve dramatik yoğunluk baki kalmak üzere, konuyu doğal olarak düzenlemesini bilmişti. **Le Malentendu'de**, uzun bir oyunun meydana gelebilmesi için oldukça sınırlı bir dramatik materyalle işe girildiği görülebilir. Bol sözcüklü *longueurs*'den uzak olan Caligula'da ise durum böyle değildir. Oyunun, birinci Bölümden sonra, doyurucu olmadığı ileri sürülmüştür. O günden bu yana, Caligula'nın olanaksız başarıma konusunda vermiş olduğu ilk karardan mantıksal olarak ortaya çıkarılan bir incelemeler dizisi süregelmiştir. Şu sonuca varılmıştır sonunda: bu oyunda, kendi başlarına yeterince vurucu olan, ama birbirleriyle gerçek dramatik bağlantıları bulunmayan bir tablolar dizisi vardır. Bir bakıma doğru bu, hiç kuşku yok ki, Caligula'nın bir sahne yapıtı olarak incelenmesi sayılabilir. Bununla birlikte, benim kanıma göre bu tabloların toplam etkisi ve bir doruğa doğru yükselmeleri, onların tiyatrolardaki etkilerini çoğaltmaktadır. Buna ek olarak, Caligula'nın ilk kararıyla doğrudan doğruya bir mantık çerçevesi içinde ilgili bulundukları gerçeği, bu tabloların tüm olarak gerekliliğini ortaya koymakta ve dramatik birliği doğrulamaktadır.

Bu birlik, Caligula'nın dominant ve sınırlı varlığıyla da kuvvetlenmektedir. Onun çevresinde düzenlenmiştir oyun. Bu da dramatik bir etki kazandırır oyuna. Caligula'nın kişiliği, seyircinin dikkatini toplamaya yeterlidir. Nefret uyandıran, ama yine de büyüleyici bir insandır Caligula, hem bir canavar, hem de kurbandır, çevresindekilerin uyruklarının aşağılığını, kusbeyinliliğini şaşırtıcı bir mantıkla açığa vuran bir manyaktır. Camus, ona delice gönga vurdurmak, ayna önünde uzun

uzadıya kendini seyrettirmek suretiyle dramatik etkiyi arttırmak istemiştir. Bu ikinci motifin simgesel bir anlamı da vardır, oyunun diğer bir kuvvet kaynağını belirtmektedir. Caligula'nın karakteri, seyircilerin oyunu iki ayrı biçimde yorumlama fırsatı vermektedir. Felsefi düşünceleri gereğince kavramayan, ya da onları çok soyut bulan seyirciler için oyun, alışılmışın dışında, kuvvetli bir ruhbilimsel inceleme olarak gözükabilir. Caligula'nın kendisi salt bir soyutlama değildir insaniyetsizliği insancıldır onun. Bu da, Caligula'nın başkaldırısının fizikötesi anlamını daha kolaylıkla kavrayan seyircilerin, onu ikikat bir ilgiyle seyretmelerine yol açar. Bazı eleştirmenler, herşeye rağmen ilk yansılamada oyunu çok soyut buldular. Biri kalkıp, bu tiyatro değil, felsefe efendim, dedi. Bir diğeri de edebiyat olduğunu ileri sürdü. Bununla birlikte işten anlayan eleştirmenlerin çoğu, övgüye değer buldu oyunu, bazısı da Caligula'nın savaş öncesinden beri Paris sahnesine çıkmış olan oyunların en etkilisi olduğunu savundu.

YANLIŞLIK

L'Etranger'nin ikinci bölümünün başlangıcına yakın bir yerde, Meursault yargılanmayı beklemekteyken, zindandaki somyesinin altına yapışmış, sarı bir gazete parçası bulur. Göz gezdirir, bir facia haberi yazılıdır gazetede. Bir adam köyünü terketmiş, şansını denemek için yolculuğa çıkmıştır. Başarı kazanıp zengin olur ve yirmibeş yıl sonra, karısı ve çocuğuyla doğduğu köye döner. Anasıyla kızkardeşi halen köyde küçük bir otel işletmektedirler. Adam, bir şaşırtmaca olsun diye, kimliğini saklayıp alelade bir müşteri gibi otelde kalmağa karar verir. Karısıyla çocuğunu başka bir otelde bırakır. Anası, onun oğlu olduğunu anlamaz, geceleyin ana kız onu öldürürler, parasını alırlar ve cesedini nehre atarlar. Sonrası gün karısı gelince gerçek ortaya çıkar. Bunun üzerine ana kendini asar, kız da kendini bir kuyuya atar. Meursault, böyle bir şeyin bir bakıma olamayacağını, bir bakıma da oldukça doğal olduğunu söyler. «Şaşırtmaca oyunlarına» girdiği için oğlu suçlu bulunduğunu sözlerine ekler.

Le Malentendu'da Camus bu *fait-divers*'i tekrar ele alır ve ufak değişikliklerle üç bölümlük bir trajedi vücuda getirir. İlk yansılanan oyunu olmasına rağmen, ikinci oyundur bu. 1943 de yazılmış ve Marcel Herrand tarafından 1944 Haziranında sahneye konmuştur. Herrand, oğlu, yani Jan'ı oynuyordu;

Le Malentendu'de kullanılan materyalin, üç bölümlük bir oyun için az olduğunu söylemiştim. Bununla birlikte, bu materyalin, dramatik yoğunluğu meydana getirecek bazı yanlara sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sözelimi, trajik bir doruğa doğru kurulan bir plotu vardır. Biçim bakımından oldukça yalın olan öykü, Camus'nün, Fransız tiyatrosunda hâlâ aranan zaman, yer, eylem birliklerini gözlemlemesine fırsat vermektedir. Herşey bir doruğa doğru yol alır, bunun bir sonucu olarak da plot bir amaç birliği kazanır. Bir diğer özellik de, bu doruğun, birbirine çok benzeyen bir olaylar zincirleriyle, gelişen olayla ilgili olacak biçimde desteklenmesidir. Bu da plota bir trajik çaresizlik unsuruyla birlikte yeni bir etki getirmektedir. Bazı eleştirmenlere göre Camus, bu çaresizliğin aşamalarından sonuca doğru çok ağır ilerlemiş ve bu yüzden etkiyi hafifletmiştir, ama oyunu sahnede görenlerin böyle düşündüğünü sanmıyorum. Benim kişisel görüşüm, ana-konunun ağır bir dramatik yü-rüteç (tempo) istediği yolundadır. Camus'ye göre, kullandığı materyal bir duraksama ve yanlışlama dramı meydana getirmekte ve çeşitli duraksama anları oyunun gerilimini kesin çizgilerle belirtmektedir. Oyuna ad olan «yanılma» (ya da «yanlış anlama») orijinal öykünün üçüncü önemli özelliğidir. Gerçekte, bir tanımama olayına dayanmaktadır. Bu ise, materyalin cinas için birçok fırsatlar sağlamasına olanak hazırlamakta ve Camus de bu teatral türüğü oyunda tüm etkisiyle kullanmaktadır. Oyundaki kişiler, oyun hakkında bilgisi olanlar için daha ilk sahnelerden itibaren sonu belli olan bir yazgının çaresiz kurbanlarıdır. Bu durum, tiyatrodaki bir çeşit trajedi ruhunu yansıtmakta ve oyuna şiddetlilik kazandırmaktadır.

Böylesi düşünceler, *Le Malentendu*'de Camus'nün, dramatik olanaklar içeren materyal seçmiş olduğu görüşünü kuvvetlendirmektedir. Yazarın tiyatro anlayışının, onu bu olanakları oyunun lehine kullanmağa zorladığı bir gerçektir. Bu üstünlüklerine rağmen, *Le Malentendu* iyi karşılanmadı. Camus bile «başarısızlık» deyil-

ALABAMA'DA AKŞAM

Çoban ateşleri değil dağlarda yanan
Kundaklanmış kulubeleri siyah derillilerin.
Ne aç kuşların çığlıkları duyulan
Ne de rüzgâr,
Ne feryadı anaların, sevgililerin
Orada susmuşluğu var
Korkunç ve kararlı susmuşluğu ezilenlerin..
Kıvırcık saçlarda gezinen parmaklar ıslak
Kenetlenmiş eller bayrak değiştiriyor.
Kanlı bir yüzde son öpüş
Yıldızsız gecelerde gözler yanıyor.
Kara göğüslerde açılmış ağızları
Alabamada..

Galip ARDA

BEŞ ZEYTİN ÇEKİRDEĞİ ya da AÇLIK

Oturdu adam
bir soluk alımı dalgın bakışlar gibi suskun
gözlerinde zengin sofralar korkulu-uzak
bir sokum dumanı üstünde somun
bir tabak çorba buğulu-sıcak
yutkundu adam
acı bir zeytinin dörtte birinde sekiz harfli adımı dişledi
kuru kuru öksürdü bir daha öksürdü
bir yarımı düşündü bir ertesini
durdurdu adam
yarı karanlık bir gecede utandı kendinden
gözleri anlamsız kilitlendi bir noktada ırak
.....
Beş zeytin çekirdeği duruyordu önünde
boyunu bükük kişilerce korkak
usulca uzandı yanyana koydu adam
beş çekirdekle açlığını yazdı
doydu adam

Muharrem VAKAR

mini kullandı onun için. (4) Tiyatroseverleri gönendirmek için **Le Malentendu**'nün başarısızlığının nedenlerini vermek kolay değildir, ben yalnızca iki neden verebileceğim. İlkin, orjinal materyalin iyi olmasına karşılık, Camus'nün saçmayla ilgili olarak bu materyale yerleştirdiği yorum alışılmışın dışındaydı ve iyice anlaşılmamıştı. Bundan dolayı **Le Malentendu** genellikle Camus'nün düşüncelerine yabancı olan seyirciler için yorumlanması güç bir oyundu. İkinci olarak, yazarın felsefi bir durumlaşıyla oyalanması, orjinal materyalin dramatik yoğunluğunu azaltmıştır.

(Arkası gelecek sayıda)

John Cruickshank'tan Gürkal AYLAN

(*) «... **Le Malentendu** çok seyirci çekmesine rağmen, bu seyircilerin çoğu tarafından beğenilmedi. Açıkça söylemek gerekirse, tam bir başarısızlık.» (**Le Figaro**, 15 - 16 Ekim 1944).

Fransa'da Sözlükbilim Çalışmaları

BERKE VARDAR

Fransız dilbiliminin uzun zamandır çözümlemeye çalıştığı önemli meselelerden biri de kelime hazinesinin tam ve eksiksiz bir sayım ve dökümünü yapmaktır. Gerçekten de, dilbilimin bütün insan bilimlerine öncülük etmeye başladığı çağımızda, dilbilimcinin ve özellikle kelimebilimcinin başvurduğu tanık betiklerin nitelik bakımından kusursuz, nicelik bakımından da yoğun olması bir kat daha önem kazanmıştır.

Fransız kelimebilimi ile uzaktan yakından ilgilenip te, sayım ve döküm yetersizliğinden yakınanların çoğunlukta olduğunu görmemek elde değil.. Bunun sebebi, bütün gayretlere rağmen, fransızcadaki genel sözlüklerin uluslararası ölçülere göre eksik, yetersiz, bazan kusurlu, çok defa da eskimiş olması. Çeşitli yazar ve yüzyılları ele alan özel sözlükler de hemen hemen aynı durumda.

1957 yılının kasım ayında Strasbourg'da yapılan Kelimebilim Toplantısında bu konular açık bir şekilde gözler önüne serilmiş, ayrıca yazı dili çerçevesini aşmıyan çalışmaların gerçeği bütün karmaşıklığı ile yansıtmıyacağı, bundan dolayı da fransızcadaki bütün kelimeler üstüne, teknik ve genel dil, kök, yüzyıl, v.b. ayrımı yapılmaksızın mümkün olduğu kadar çok belge toplanması yönünde Baldinger, Guiraud, Imbs, Wexler gibi bilim adamları dilekleride bulunmuşlardır. Denebilir ki, bugün Fransa'da kelimebilim ve sözlükbilim araştırmalarına yön veren temel ilkelere ilk defa Strasbourg toplantısında kesin çizgilerle ortaya çıkmıştır. Gerçekten de bugünkü Fransız kelimebilimcilerinin ortak amacı, kelime hazinesinin genel bir sayım ve dökümü yaparak şimdilik hayallerde yaşayan BÜYÜK SÖZLÜK'ü meydana getirebilmektedir. Bu amaca ulaşmak için, uygulanan yöntemlerde köklü değişiklikler yapılması gereği benimsenmiş, çalışmalar belirli bir plân çerçevesinde yürütülmeye başlanmış, işlemleri biten belgelerin en kısa sürede araştırmacılara sunulması karara bağlanmıştır. Fakat bu alanda en ileri adım, kelimebilim ve sözlükbilim çalışmalarında «mekanik» ve «otomatik» araçların kullanılması ile atıl-

mış, daha şimdiden şaşırtıcı ve devrimsel denebilecek sonuçlar alınmıştır.

Kelimebilimde, araştırmacı ile betikler arasında iltiyi sağlayan vazgeçilmez bir aracı vardır: «fiş». Bir sözlüğü hazırlayanların bilimsel değerleri ve kişisel yetenekleri ne olursa olsun, sözlüğün değeri herşeyden önce ele alınıp taranmış betiklere ve bu betiklerdeki kelimeleri kucaklayan fişler bütününe dayanır. Örneğin, Littré'nin sözlüğü eksiklerine ve eskimiş yönlerine rağmen, bugün de fransız dili sözlükleri arasında önemli bir yer tutuyorsa, bunun başlıca sebebi, bahis konusu sözlükbilimcinin eserini hazırlamadan önce, çağına göre çok zengin sayılabilecek bir «fişlik» meydana getirmiş olmasıdır. Ama şu var ki, bir kişinin «el» ile fiş hazırlaması çok defa nankör ve sıkıcı bir çalışmadır. Böyle bir çalışmanın bütünü kucaklayabilmesi de hemen hemen mümkün değildir.

Littré'den bu yana sözlükbilimde köklü değişimler olmuştur. Yukarıda sözü edilen «mekanik» ve «otomatik» araçların kullanılmasından önce en önemli yenilik, 1935 yılında geniş çapta ekip çalışmalarına başlanmış olmasıdır. O tarihte, Mario Roques'un öncülüğünde, bütün fransız dilini kapsayan genel bir «fişlik» kurulmuş ve 5 milyona yakın fiş hazırlanmıştır. Ama, büyük çapta ekip çalışmalarının bile, kullanılan araçlarda köklü değişiklikler yapılmadıkça, istenilen sonuçları veremeyeceği kısa zamanda anlaşılmıştır.

Fransa'da 1957 yılının son aylarında sözlükbilimsel bir devrim olmuştur. Besançon şehrinde M. Bernard Quemada'nın yönetiminde kurulan «Centre d'Etude du Vocabulaire Français» adını taşıyan inceleme merkezinde delikli karton ve «mekanik» düzenleyicilerin kullanılmıya başlanması ile sözlükbilim ve genel olarak ta kelimebilim alanında bir devir kapanmış, yepyeni bir çağ açılmıştı. Bugün de B. Quemada'nın yönetiminde devam eden bu çalışmalarda, dikdörtgen biçimindeki kartların belirli yerlerinde açılan delikler, alfabe veya numara esasına uygun bir şifreye göre düzenlenmekte, mekanik çalış-

GÜNEŞİN PARLAMADIĞI YERDE KIRILIR IŞIK

Güneşin parlamadığı yerde kırılır ışık;
Deniz kımıldamadığında, yüreği suyun
İtilir gelgitlerinde;
Kırık hortlaklar parıltılı böcekler başlarında,
Eti törpüler et taşıyamazken kemiği.

Butlarında bir şamdan
İtilir genç ve tohum ve yakar tohumlarını çağın;
Tohumun telassızlığında,
İnsanlık yemişi kıpırtısız yıldızlarda,
Bir incir gibi parlak;
Mum yokken, bir kandil gösterir saçlarını.

Bölünür gözlerin ardında tan;
Kutuplarında bir kurukafanın ve esintili kan parmağı
Kayıp gider bir deniz gibi;
Tahta perdeler çevrilmemiş, dikilmemiş direkler daha.
Fıskırtıp gün artıklarını direklerle
Kutsallaştırır bir gülüşte gözyaşlarının yağı.

Oyuklardaki gecenin çevrelediği,
Atılmış bir ay sınırlar küreyi;
Kemiği aydınlatır gün;
Soğuk yokken, çalıp boraların iğneleyişini
Kış iplerinde;
İlkyaz oyunları sarkar kapaklardan.

Işık kırılır gizli çokluklarda,
Düşünün uçlarında kokarken yağmurda düşünceler;
Ölür tüm kurallar, bilgiler,
Toprağın gizi büyüdüğü toprakta
Ve kan fışkırır güneşten;
Üstüne çorak bahçelerin durakladıkça tan.

Dylan THOMAS

Türkçesi : Güven TURAN

malar teknikerler tarafından yapılmaktadır. Böylece kelimebilimciler vakit kazanmakta, «ham madde» fişler, eskiye göre çok kısa bir sürede hazırlanabilmektedir. Söz konusu çalışmalarda kullanılan araçların en önemlileri «delici», çevirici», «ayırıcı» ve «sınıflandırıcı» makinelerdir. Kartlara önce delici makinelerde gerekli bilgi küçük dikdörtgen delikler biçiminde kaydedilmekte, sonra da bu delikler «çevirici» makinelerde okunup harfe dönüştürülmekte, kelime kartın sol üst köşesine olduğu gibi yazılmaktadır. «Ayırıcı» ve «sınıflandırıcı» makinelerin deliklerle belirtilen şifreyi okuması ile de kartlar çeşitli yöntemlere göre bölümlere ayrılmaktadır. Bu çalışmaların araştırmacıları en ilgilendi-

ren yönlerinden biri, kartların istenildiği kadar çoğaltılabilesidir.

Fransa'da sözlükbilim alanındaki son yenilik, «mekanik» araçlar yanında «elektronik» aygıtların da kullanılmaya başlanmasıdır.

Bundan bir süre önce, Fransa'nın Bilimsel Araştırma Ulusal Merkezi (C.N.R.S.) Nancy şehrinde tarihsel ve ulusal bir sözlük hazırlamak amacı ile bir araştırma merkezi kurmuştur. Burada, Prof. Paul Imbs yönetiminde Buli şirketinin «gamma 60» elektronik aygıtından yararlanılmaktadır. Yapılan hesaplara göre, bu yolla günde ortalama 100.000 fiş hazırlanabilecek. Araştırma merkezinin programında,

Sinema ve Tiyatro Olanakları Arasındaki İlişkiler

Rekin TEKSOY

GEÇTİĞİMİZ mevsim Arena tiyatrosunda oynanan, Hasek'in Aslan Asker Şvayk'ının sahneye konuluşunda, sinema olanaklarından da yararlanmıştı. Sahnenin orta yerine yerleştirilen bir beyaz perdeye yansıtılan görüntüler, canlı bir dekor sağlıyordu. Gerçek oyuncularla görüntü dekorların birleşimi bir başka güç katıyordu oyuna. Bu işlem, sinemada sık sık başvurulan geriden projeksiyonun (transparence - back projection) tiyatroya uygulaması idi.

Yine geçtiğimiz mevsimin sonlarına doğru Jacques Tati'nin Amcam (Mon Oncle) adlı filmi gördük. Müzikhol oyunculuğundan sinemaya geçen Tati'nin filmi yakın plânlardan kaçınıyor, alıcı makina ile kişileri izleyerek yerde, alıcı makinayı durağan tutuyor, tiyatronun seyirci ile sahne arasındaki uzaklığını sinemaya getiriyordu. Amcam, Tati'nin daha önceki filimleri Bayram Günü (Jour de Fête) ve Bay Hulot'nun Tatilleri (Les vacances de Mr. Hulot) ile karşılaştırılınca, sanatçının, sinemadan uzaklaşan bu yola isteyecek verdiği anlaşıyordu.

Bu iki örnek, bir sanat dalının kendine özgü olanaklarla yetinmesi gerektiğini savunan estetik tutumun aşılması olduğunu bir kez daha hatırlatmaktadır kişiye.

Eski çağlardan bu yana süregelen a-

yedi yılda 250 milyon fiş hazırlanması ve belge toplama döneminden sonra da, 1100 yıllık fransız dilinin tümünü kapsayacak 20 ciltlik bir genel sözlük meydana getirilmesi öngörülmektedir.

İşte Fransa'da sözlükbilimsel belge alanında çalışmalar böylesine başdöndürücü bir hızla gelişmekte, yenilikler yenilikleri kovalamakta, sözlükler çeyrek milyar fişe dayanılarak hazırlanmakta.. Bunun yanı sıra, gerçek uygarlığın sonucu olarak, kişioğlu nankör çalışmaların tutsaklığından kurtulmakta, yaratıcılık ve düzenleyicilik yeteneklerini daha yararlı, daha verimli alanlara yöneltmekte.

BERKE VARDAR

yırım, sanat dallarını «süre'ye» ve «yere» göre bölümlendirir. Örneğin müziği ele alırsak bir «süre» sanatı karşısında olduğumuzu görürüz. Müzik yapıtının oluşunda «yer» kavramının da gerekli olduğunu ileri süremeyiz. Müzik yapıtının çeşitli öğelerinin, dinleyicinin kulağına aynı anda ulaşmasının, dinleyicide olsa olsa «müziksel bir yer kavramı» uyandırdığı söylenebilir sadece. Buna karşılık mimarlık, «yer» öğesini öngören bir sanat dalıdır. Gerçi mimarlık yapıtını gözleyen seyirci, yapıtın tümünü görebilmek için yer değiştirebilir. Bu yer değiştirme boyunca yapıtı gözlemeye ara vermeyecek olursa, bulunduğu yere göre değişen çeşitli görüntüler etkiler gözlerini. Yer değiştirme «süre» içinde yer alan bir olaydır diye, «süre» öğesini mimarlık sanatının oluşumu için gerekli saymak yanlış olur. Bunun gibi, mimarlık yapıtının, yıllar, yüzyıllar boyunca ayakta durması da mimarlık sanatının «yer» ve «süre'yi» birleştirdiği sonucuna varmak için yeterli değildir. Buradaki «süre» mimarlığın amacı değildir çünkü.

Sanat dalları içinde sadece seyirlik sanatlar (tiyatro, dans, sinema) «süre» ile «yerin» birleşmesini gerekli kılarlar. Ancak burada da bir ayırım gerekir. Tiyatro ve dansın oluşumu için «yer» gereklidir tabii. Ancak bu gereklilik «yerin» tiyatro ve dansın yapıcı öğelerinden olması demek değildir. Oyuncuların yer değiştirmeleri için gerekli olan «yer» aksiyonun yapısı içine giremez. Tiyatroda «yerin» görevi, oluşuma yardım etmekten, «çerçevelemek»ten ileri geçmez. Buna karşılık sinema, «süre» ile «yer» birleşimini kendi öz yapısı içinde eriterek, hem «süre», hem de «yer» sanatı olarak çıkar karşımıza. «Süre» ve «yer» sinemanın eşdeğerde öğeleridir. Sinema yapıtının oluşumu, müzikde olduğu gibi süresel, mimarlıkla olduğu gibi yersel ilişkilere dayanır.

SINEMANIN en büyük özelliği, nesneleri gerçekte gördüğümüzden bambaşka biçimde bize gösterebilme gücüdür. Sinemanın üstünlüğü, nesneleri istediği açıdan, istediği uzaklıktan, istediği orantıda

canlandırabilmesidir. Böylece sinema seyirciye bir yandan, gerçeğin, yönetmen tarafından seçilmiş bir bölümünü, sinemanın aracılığı olmaksızın erişilemeyecek bir biçimde vermekte, öte yandan da seyirciyi sahneden ayıran uzaklığı ortadan kaldırmaktadır. Alıcı makina, koltuğundan alıp, olayın içine götürür seyirciyi. Seyirci, filmin kişilerinin gözü ile görür olup bitenleri. Örneğin tiyatro seyircisinin, bir sevişme sahnesini uzaktan, kadını, erkeği ve sahnenin bütününe bakarak seyretmesine karşılık, alıcı makina sinema seyircisini kimi kez de kadının yerine geçirir. Seyirci, erkeğin gözlerinin gördüğü açıdan, uzaklıktan kadını görür. Ya da kadın erkeği nereden, nasıl görüyorsa, o biçimde erkeği görür. Filmin kişilerinin gözleri, seyircinin gözleri ile görmektedir sanki. Öyle ki, seyirci giderek kendini filmin kişilerinden biri saymaya başlar. Sinema, seyirciyi böyle hiç bir sanatta görülmeyen bir güçle kavrayışını alıcı makinanın hareketliliğine borçludur.

Sinema seyircisinde «yer» kavramını, alıcı makinanın hareketi, örneğin bir odayı tarayarak, seyirciyi odanın içindeki çeşitli eşyaları göstermesi uyandırır. Seyirci kendisini de odanın içinde sanar. Alıcı makina ile birlikte hareket eder. Yani seyirci «filmsel yeri» dışardan perspektif ölçülerine göre görmez. Tersine alıcı makinenin aracılığı ile «filmsel yerin» içine girer.

«Süre»i se bambaşka bir özellik gösterir sinemada. Öbür seyirlik oyunlarda, örneğin tiyatrodaki oyunun «gerçek» süre içinde oluşmasına karşılık, filmsel süre bir anlamda gerçek değildir. Film, projeksiyon tekniğinin aracılığı ile, yeniden canlandırılan bir «yapma» süre içinde gelişir. Öte yandan filmin çekimi boyunca da olayın akışına bağlı kalmılmıyabilir. Yani olayın ilkin sonu, sonra ortası, en son da başı filme alınabilir. Tiyatro oyuncusunun oyununu akıp, giden bir «süre» içinde oynamasına karşılık, perdeye yansıtılan filmin oyuncularını, akıp gitmeyen kalıcı bir süre içinde oynarlar. Tiyatro oyuncusunun oyununun bir temsilden öbürüne değişebilmesi olasılığı sinemada yoktur. Perdedeki oyuncu filmin her gösterilişinde aynı oyunu verir.

İşte sinemanın hem «yer», hem «süre» sanatı oluşu, sinema olanaklarının, «yer»

öğesinin yardımcıılıktan öteye geçemediği tiyatro uygulamasını, tiyatro açısından yararlı kılmaktadır. Sinema olanaklarından tiyatrodaki yararlanmayı ilk deneyen, Alman yönetmeni Erwin Piscator'dur. 1920 sıralarında Almanyada çalışan Piscator, sahnede projeksiyonla, durağan ya da hareketli dekorlara yer vermiştir. Sinema olanakları, tiyatro dekorlarının hareketsizliği ile oyuncuların hareket edişleri arasındaki karşıtlığı gidermektedir. Zaten tiyatro da, döner sahneleri, asansörleri, vinçleri, çeşitli sahne aygıtları, seyircinin gözleri önünde değiştirilen dekorları ile, sahnede kişilerin dışında hareket sağlamak amacını gütmektedir. Ancak sinemanın sahneye getirebileceği bir yenilik vardır ki, aynı sonuca bir başka yoldan ulaşılması düşünülemez. Sinema, sahnede kişilerin ruhsal durumlarını yansıtabilir. Kişilerin, iç yapısını, davranışlarının içyüzünü perde üstünde canlandırabilir. Monologun yerini tutabilir. Sahne ile seyirci arasındaki uzaklığı gidermeyi başaramasa da, seyirciyi olaya daha yakınlaştırabilir.

Sinema tiyatro olanakları ile yetinme sorununa gelince, bu sinema sanatının gereklerine, isterlerine sırt çeviren bir davranış olur. Sinema dili bugünkü aşamaya erişmeden önce bu yolu denemiştir zaten. İlk filmler, tiyatrodakilerin eşi oyunları perdeye aktarmakla yetinmişlerdir. Alıcı makinanın yakın plân, çerçeveleme, montaj gibi sinemaya özgü öğelerin yardımı ile yaratıcı bir dile ulaşmasından sonra, tiyatro diline dayanan bir film anlayışını savunmak yersizdir artık. Sinemaya uygulanan tiyatro oyunlarının bile başarısı, uygulamanın sinema diline uygun olup olmayışına bağlıdır. Başarılı bir uygulama artık tiyatro oyununun ortadan kaldırmıştır. Örneğin Orson Welles'in Macbeth ve Othello'sunu, Shakespeare'in yapıtlarının tiyatrolarda görülemlen oynanışlarından ayrılmakla suçlamaya kalkmak, gelişmeye düşmek olur. Macbeth ile Othello'nun perdedeki başarısını sağlayan bu ayrılıştır. Sinemanın Macbeth'i Shakespeare'in Macbeth'ini gerektirdiği kadar vermeyebilir seyirciye. Bunun önemi yoktur. Olanaksızdır zaten bu. Önemli olan sinemaya uygun bir Macbeth'e ulaşmaktır. Tiyatro yapımının sinemaya uygulamasının başarı oranı, sinema diline uymada gösterilecek titizliğe bağlıdır.

Muzaffer Buyrukçu'nun Hikâyesi:

İSA'DAN SONRA

Bir kapanıp bir açılan havanın bu durumunu; doğum belirtileri sandığı sancılarının bastırıldığını söyleyen ama günlerini yanlış hesapladıkları için bir türlü doğuramayan kadınlara benzetiyordu Dayı.

Ana, mangalın üzerinde fokurdayıp duran tencereden taşan buharlarda, gizli kokuların odaya yayılışını, bir yerde bu kokuya tütün, soğan kokusunun karıştığını duyuyor, yemeğin üstünün kabarcık oluşunu, sıcaklığın ittiği fasulyelerin yavaşça sıçrayışını ve ötekilerle birlikte durmadan yer değiştirdiğini düşünüyor, içinde uzakların güneşli tarlalarında ard arda söylenen türküler sessizce dolaşıyordu. Bir odayı badana ederken görüyordu kendini. Kalktı, yanık izleriyle dolu sağ eliyle kapağı açtı ve tencere genişliğinde bir buhar bulutu yüzünü nemlendirdi... Naci üşütünce yüzünü buhara tutardı. Kapağı yana koydu, sapı işlemeli tahta kaşığı, kabarcıkların içinde dönüp duran fasulyelerin arasına daldırdı, dipten karıştırdı; soğanlar daha erimemiş, fasulye tanelerinden dağılan parçalarla birleşip koyulaşmıştı. Bir kez daha karıştırdı, dipten aldığı iki üç taneyi, buharın donarak küçük su damlacıkları halinde durduğu kapakta ezdi, «Daha ister.» kapattı, fokurdama yeniden başladı.

Okuldan burnunu çekerek dönen Osman, çantayı karyolanın üstüne fırlattı, «Ekmek ver bana, karnım aç!» dedi.

«A şebek demiz a, şimdi ekmek olur mu? Elli kuruş vermiştim, naptın?»

«Harcadım.»

«Ne güzel de söyler, harcamış.» kafasına bir tokat vurdu, «Peki o kumbarayı

niçin aldırдыңız?»

«Ekmek ver be, karnım aç.»

Kulağını büktü, «Dikkatsiz domuz dikkatsiz. Hiç bakmazsınız kendinize. Peşinizden hep halayıklar dolaşacak dağınıklığınızı toplamak için. Bu ne?» Yana kaymış yakalığını düzeltti, aşağıya düşmüş pantolonlarını çekti, «Siz adam olacaksınız da ben göreceğim.» Osman bir yandan ekmek dolabının kapısını açmaya uğraşıyordu. «Dogri dur zere patlatacam o armut kafanı. Abe ne pis oldun sen? Küçükken diildin böyle. Büyüdükçe akıllanacağına. Ne firk firk çekersin o kaval muçkanı (burnunu), yok mi mendilin?» cebinden buruş buruş bir bez parçası çıkardı, çocuğun eline tutuşturdu, kucuna çımdık attı. Çılgınlık bir ağlama içinde bir süre önüne bakan çocuk birden sesini kesti; içildikten sonra dışarıya çıkartılıp bulaşık yığımına katılması gereken, ama o andaki tadı bir davranışla bozmamak için masanın üstüne konmuş bardakların dibindeki çay kırintılarına baktı, ıslanmış bir şekeri ağzına atarak gırt gırt çiğnemeye başladı, «Çay içmişsiniz di'miili.»

«Yok be, sana soracaktık içelim mi içmeyelim mi diye? Hadi durma dam direği gibi de git üç ekmek al furundan.»

Çocuk omuzlarını silkti, gene dolaba uzandı. «Ne ararsın? Yok orda bir şey. Ayde...» ikibuçuk lirayı eline sıkıştırdı, «Parayı kaybetmiyesin.»

«Gitmiyecem işte.» parayı yere savurdu. Ana, kolundan tutup sağı sollu iki tokat attı, etlerini büktü, «Ade çabuk! Ne bakarsın meçkalar (ayılar) gibi.» Ardından iterek sofaya çıkardı, «Tükürük kuru-

yuncaya kadar gidip geleceksin.» duvara tükürdü. Çocuk, basamaklarda durarak, oturarak, basamakları tekmeliyerek indi, taşlıkta tepinmeye, bağırmağa başladı. «Ekmek ver beeeee. Gitmiyecem işte. Hadi bakalım ne yapacaksın?»

«Gitmezsin ama söylerim abene!»

Ana odaya döndü, gidip gitmediğini anlamak için pencereden uzandı. Saçak altlarından küçük taşları tekmeliye tekmeliye gidiyordu. Bekçi Murat'ın evi önünde Tarzan gibi bağırırdı ve bir şey yakalamak istercesine boşluğa sıçradı, kol kola yürüyen iki çocuğun kafalarını birbirine vurdu. Onlar yerde debelenirken o köşeyi döndü. «Kime benzedi bu bilmem ki... O kadar çocuk büyüttüm en fenası bu.» Dayı yukarlara bakıyordu. İlerdeki kuyu gibi bir boşluğa kara bulutlar akıyordu hızla. «Hava kötü.» Bu zamanlar Balkanlara kar yağardı. Hem de nasıl yağmak, diz boyu. Çolak Niyazi, beğendiği bir atı vermek istemediği için gâvuru orda, gözlerinin önünde koyun keser gibi kesmiş, leşini hendeğe atıp üstünü çalılarla örtmüştü. Olay birkaç gün sonra duyulunca Venizelos'un candarmaları peşlerine düşmüştü. Gece demeden gündüz demeden ha bakalım de bakalım dağ bayır aşıyor, kaçıyorlardı. Hava soğuktu, yerler buz tutmuştu, kıtır kıtır ediyordu. Derken Arnavutluk sınırını aşmışlar, bu kez de -buraya niçin geldiniz- diye Arnavutlar içeriye atılmışlardı. Karanlık, pis, soğuk, duvarlar rutubetten küf tutmuştu. Sonra babasının yakın arkadaşlarından ve Arnavutluğun en varlıklı adamlarından biri olan Ramazan Ağa kefil olunca bırakmışlardı. Tencereye baktı. Midesini buran açlık, yemek pişmediği için, pisşe bile daha kimse gelmediğinden ötürü giderilemeyeceğinden bir kötü sıkıntıya döndü. Alttan iki düğmesi kopuk, düğme yerlerindeki siyah ipliklerin sarktığı yelek cebinden çıkardığı buruşuk bir cigarayı iki parmağı arasında hışırdatarak yuvarladıkdan sonra yaktı.

«Gördün mü, hâlâ gelmedi?» dedi Ana.

«Suç sizde. Çok yüz veriyorsunuz.» dedi Dayı, cigaradan bir yudum aldı.

«Ben mi yüz veriyorum. Görüyorsun.»

«Sen vermesen bile babası, abileri, abaları.»

«Babası babası. Onları kabak çiçeği gibi yapan hep o. Gördün dün akşam. Ben

bağırırken o dokunma çocuğa diyor.» Düğün perdesi yukarıya kaldırdı, Osman'ın üzerine attığı çantayı aldı, astı, tencereyi açtı, tuz attıktan sonra karıştırdı, tadına baktı. Osman bir okul şarkısını söylerken birden kahkahayla gülüyor, «Kıpırdama, eller yukarı.» diye bağırıyor, karşısında kine ağır ağır yaklaşıyor, tabancasını alıyor, kollarını bağlıyordu. Karşıdan karşıya miyavlıyarak geçmek istiyen alacalı bir kedinin karnına bir tekme vurdu, ayakka-bı fırladı, havada bir eğri çizgi bıraktıktan sonra ters döndü. Güldü, tek ayağının üzerinde seke seke yaklaştı, çevirdi, giydi; deli Marika'ların evi önündeki taşlığı tebeşirle karelere bölmüş on-onbir yaşlarındaki kızların çevresinde durdu bir süre, gözleri kısıp açıldı; bir kırık mermer parçasını ayağının ucuyla öteki kareye nasıl geçireceğini düşünen ve geçirememesi için dualar ederek arkadaşlarının davranışını heyecanla izleyen kızların arasına Kızılderililer gibi sesler çıkararak daldı, taşı kaptığı gibi koşmaya başladı. Fırına girdi, burnunu taze ekmek kokusu daladı, yutkundü. Başı siyah tekkeli, yüzü unlu, gömleğini dirseklerine kadar sıvamış, üst dişleri çıkık biri; çekmecedeki paraları cinsine göre ayıran kırmızı yanaklı, kolonya kokan çıplak kafalı adama, «Recebe elli lira verdim.» dedi, ardından doluşarak vitrinden aldığı üç yuvarlak ekmekçi uzattı. «Gene eksik.» dedi adam, tezgâhtarın yüzüne baktı, «Ha!... Yengeme yüz lira verdim. Çarşıya gidecekmiş.» Adam başını kaşdı, sağa döndü, «Veli, şekerli bir kahve söyle bana.» dedi, onaltı yaşında şaşlı bir çocuk koşu koşu çıktı. «Bunun altı kömürlü, başka bir ekmek ver.» Tezgâhtar, dalgın, altına baktığı bir ekmekçi koydu önüne Osman'ın, gitmediğini görünce, «Üç ekmek istemiyor muydun?» dedi. «İki buçuk lira verdim.» tezgâhtar paranın üstünü saydı. Dışarı birdenbire kararınca Dayı heyecanla emdi cigarayı. Deminki boşluğa dolmuş kara bulutlar ansızın taşarak bütün gökyüzünü kapladılar. Onlardan ayrı gibi duran daha açık renkli bulutlar kısa süren bir direnmeden sonra bu karanlığın içinde eridiler ve korkunç bir bulut balon gibi şişti ve damların üçyüz metre kadar yukarısında bir yerde patladı. Marri'lerin tahtaperdeyle çevrili bahçesinin bulasık çukurunda; en derin uykularda ve düşlerdeyken bağırarak herkesi tedirgin e-

den ve kendisine mısır vermeye gelen Ham-parsum efendiyi görünce kanatlarını çırpın kaz, havuç rengindeki gagasını çamurların içine daldırıyor, çöpleri ağzının yanından yere atarak uzayıp kısalan solcanları yutuyor, ordan salına salına yıkanması ve su içmesi için koydukları leğene giriyor, gagasındaki çamurları temizliyor, bir ses duymuş gibi başını kaldırıyor, dinliyordu. Leğenin içindeyken bağırmaya, kanatlarını çırparak kümesine doğru kaçmaya başladı. Üç küçük kuş, dut ağacının eğri dalları arasından kurşun hızıyla geçtiler. Seta-ların sarı köpeği bir yanına basılmışcasına acı sesler çıkararak olduğu yerde dönmeye, sokak kapısına atılarak tırmalamaya başladı. «Belâ bir şey geliyor.» dedi Dayı, cigarayı fırlattı. Saçaklı bir bulut uğul-duyarak evlere abanıverdi. Seta'ların evin-de bir pencere hızla kapandı ve kırılan camların şingirtisine Ermenice bir küfür karıştı ve Seta telaşla odaya girerek camı indirdi, öteki odalara giden daracık kori-dorda kayboldu. Mari'lerin bahçesinden kaz, tavuk tüyleri birden havalandılar ve kendilerini emen boşluğa doğru yükseldi-ler. Kırmızı başlığının iki harfi yırtılmış ve köşede gülün bir kadın resmi bulunan Hürriyet gazetesinden bir parça döne döne yukarıya çıktı ve Koço'ların bacasının ke-narına takıldı, orda bir süre kalın sesler çıkardıktan sonra ötelere doğru uçu gitti. Antraniğin evinin önünde üst üste konmuş çöp tenekeleri yuvarlandı, yere dökülen çöplerle birlikte kül renkli bir kedi fırladı, biraz illerde dönüp arkasına baktı, kimse olmadığını görünce, birbiri üstüne durmuş uskumru kafalarını yandan ağzının içine alarak kıtır kıtır yemeğe koyuldu. Ama tenekeler, toz, kâğıt, çöp parçalarıyla bir-likte ötelere doğru yuvarlanınca bir sıçra-yışta tahtaperdeyi aştı, miyavlamaya baş-ladı. Fırtına, değiştirilmiye eskimiş ve yo-sun tutmuş, hattâ bazılarının üstünde öd ağaçları, küçük incir kümeleri bitmiş ki-remitlerin arasında gezinip bacaların çev-resinde hızla döndükten sonra ileriye fırlı-yor, saçakları keskin ısıklarla dolaşıyor; yolun üzerinde cigara, kibrit, ilaç kutuları, kâğıt kırıntılarının çarpışıp durduğu ana-forlar meydana getiriyordu. Seta camda göründü, Ana'ya havanın ne kadar kötü olduğunu yüzünü buruşturarak anlatmaya çalışırken, bakkaldan bir kesekâğıdıyla çıkan Yehsabet'in etekleri birden havalan-

dı ve pembe donu göründü. Yehsabet bir kakhaha atarak eteklerini bastırdı, Dayı'ya kızarık bir selâm verdi, Ana'ya başıy-la -nasıl olduğunu- sordu. İlerde bir kapı kapandı. Ardından fırtına hızında bir yağ-mur kiremitleri darmadağın etmek ister-cesine yağmaya başladı. Ana, alt dudaklarını ısırdı, başını yanlara sallamaya başladı. Yağmur camlara vura vura yağıyor, iri damlalar arkalarında bir iz bırakarak akı-yorlardı. Saçaklardan süzülen içleri aydın-lık ipler yeri oyuyor, küçük çakıl taşları-nı, kiremit parçalarını, cam kırıklarını, kumları yanlara sıçratıyor, beton evlerin çinko boruları, köpüklü suları boğulurca-sına kusuyordu. Muhsin, dükkânın önünde bir patatese batırılmış 80— kuruş eti-ketiyle duran çuvalı kaldırıp içeriye sok-maya çalışıyor, ama başaramayınca, kan yürümüş yüzüyle çevresine bakınıyor; yar-dımlarına karşılık beyaz bir Marmara şa-rabı, iki parça pastırma, biraz beyaz pey-nir, bir avuç kum leblebisi, üç dört biber tursusu vereceği, Antranik, arabacı Mus-tafa gibi kimseleri arıyordu. Kimseyi gö-remeyince yüz kiloyu aşkın çuvalı kısa kollarıyla sardı, kıpırdattı ama kaldıra-madı. «Hayvana bak hayvana, bu öküzler nasıl para kazanıyorlar bu kafayla anla-mıyorum!» dedi Dayı, «Şöyle döndürse so-kacak.» camı tıklattı, duymadı, bir daha tıklattı, başını çevirdi ama Dayı'nın işa-retinden bir şey anlamadı. Dayı rüzgârı iterek açtı, «Şöyle çevir şöyle.» diye bağır-dı. Bir kez daha davrandı, sonra omuzla-rını silkti, çuvala bir tekme vurarak dükkâna girdi, eşikte durarak tombul ellerini saçaktan akan sulara uzattı. Baba, Naci, Bayram koşa koşa girdiler sokak kapısın-dan. «O kariiii.» diye bağırdı Baba. Ana havlularla indi aşağıya. Bayram'ın başın-da gazete kâğıdından yapılmış bir kukule-ta vardı, hamur haline gelmişti. Güldü. «Ayde surul (bir isim) ayde. Ne öyle tak-mışın kafana, o kelepşkayı (şapkayı) cambazlar gibi!» Bayram sırttı, ağzına gi-ren suları tükürdü, «Kocana bak kocana, islandı sıçanlar gibi.» dedi. Naci'nin sırıl-sıklam pardesüsünü aldı, Bayram'ın başın-daki kukuleta'yı fırlattı. «Ben böyle bir yağmuru daha görmedim ömrümde. Pa pa pa. Korktum vallahi.» dedi baba, merdi-vene yöneldi. «Ama Bayram görmüştür.» dedi Naci, Bayram burnunu gürültüyle sil-di, «Elbet be, ne yağmur mı? Hım. Ben

Ludovaya uduna gitmiştim bir gün.»

«Hadi ordan çufut sen de. Sen kim oduna gidecek kim? Ludovada udun yok-ti bir kere.»

«Ya, yokmuş. Sorarız Kenan'a.» dedi Bayram, ensesini sildi havluyla.

«Selâm.» dedi Baba,

«Aleykümselâm, afet gibi bir şey bu.» dedi Dayı, kıpırdadı.

«Utur, utur, raatını bozma.» dedi Baba, bir ayağını altına alarak pencerenin önündeki sedire oturdu, tabakadan bir ci-gara çıkarıp yaktı, ilk dumanı biraz iç-inde tuttuktan, ciğerlerin bütününi dolastır-dıktan, başı hafif hafif dönmeye başladıktan sonra bıraktı. «Oh, dünya varmış.» dedi, «Sen ne dersin bu havaya?»

«Zamanı.» dedi Dayı, «Yapacak.»

«Şehir toz içindeydi, iyi oldu.» dedi Naci.

«Fırtına patladığı zaman nerdeydi-niz?» dedi Dayı.

«Beyazıttaydık. Birdenbire gece gibi oldu ortalık.» Fabrika, vapur, tren bac-a-larından çıkan kara dumanlar şimdiye ka-dar saklandıkları köşeden ansızın çıkmış-lar, saldırmışlardı. Kaçan kaçana. Biri ko-şarken elektrik direğine çarpmıştı. Biri-nin şapkasını yüzlerce kahkaha arasında tekerleyip götürmüştü öteye doğru ve bir otobüsün altında kalarak yamyası olmuş, adam arabayı durdurarak şoförle kavgaya başlamıştı. Bayram kukuletayı orada akıl etmişti. Kimileri bir süre güvenle yürü-dükten sonra saçak altlarını doldurup yağ-murun dinmesini sinifli sinifli içtikleri ci-garalarla bekliyenlerin arasına katılıyor, mendillerini çıkararak yüzlerini kurulu-yor, kimileri sık sık gökyüzüne, saatleri-ne bakıyor, kıpırdayıp duruyor, ne olursa olsun diye atmak istedikleri adımlarını, o-yun oynar gibi yağan yağmurun hızlan-ması karşısında geriye çekiyorlardı. Önle-rinde durdukları muhallebici bir anda tık-lım tıklım dolmuş, ıslak bir kumaş koku-su ortalığı sarmıştı. Biraz hafifler gibi ol-unca, Naci'nin pardesüsünün altına sığı-narak yürümüşlerdi. «Ne yalan söylüyeyim, ben korktum.» dedi Baba. «Korkmıyacak gibi değil ki... Felâketler hep böyle olur. Gazetelerde okumuyor muyuz?» dedi Dayı Baba'ya baktı... Kara Ali, Demir Ağa, kendisi: Demir Ağa'nın ineği bahçesine girdi diye korucu tarafından alıp götürü-

len ve birkaç kez haber yolladıkları halde ineği salmak istemiyen Rum köyüne bir baskın verip bütün evleri yakmışlar, ahır-ları boşaltmışlar, hayvanları önlerine ka-tarak köylerine getirmişler, herkese da-ğıtmışlardı. Candarma onları arıyordu. Berbat bir yağmur üç gündür aralıksız yağıyordu. Toprak kabarmıştı. Akşama doğru sel basmış bir köye varmışlardı. Bu-lanık suların kimbilir kimin ahırından ala-rak sürüklediği bir ineğin karnı davul gibi şişmişti. Biraz daha ilerleyince boğulmuş beş altı koyun bir de kafası çamura sap-lanmış, kıcı açıkta bir keçi görmüşlerdi. Yolun solunda, hamur yoğrulan bir tekne, içinde bir şaşkın tavukla ötelere doğru gi-diyordu. Tepelerde olan evlerden ince, mor dumanlar çıkıyordu. Şayak pantolonlu, belleri kırmızı kuşaklı adamlar, küreklele durgun suları alıp götürececek arklar açı-yorlardı.

Naci, pencerenin önünde kendisine gü-lümsiyerek bakan Seta'ya selâm verdi, sonra bir köşede duran Osman'ın saçsız başını okşadı. «Ne haber hafiye?» dedi.

«Afiye!... Afiyetlettirecem ben oni.» dedi Ana, öfkeyle baktı Osman'a.

«Ne oldu?»

«Ne olacak, dinlemez beni. Ekmek al derim salları omuzlarını. Abene söylecem derim istersen babama söyle der. Bıktım artık bundan. Denize mi atacaksın, kara-kola mı götüreceksin...»

Omuzlarından tuttu, «Öyle mi lan?» çocuk korku dolu gözlerle bakıyor kirpi-klerini oynatıp duruyordu.

«Bırak sen, yalan söylemeye de baş-ladı. Naptın yirmibeş kuruşu dedim. Düşürdüm dedi. Bir de baktım ağzı şiş. Ne var ağzında dedim. Susar domuzlar gibi. Vurdum ensesine bir tokat, fırladı ağzın-dan bir şeker... Düşürdün a, aldım ordan maşayı verdim kıcına, verdim kıcına, bük-tüm etlerini.»

«Sofaya çık ve ben çağırmadan gel-me.Marş!» Çocuk bir süre baktı; kapıdan çıkarken, belki abisi bir kere daha cezası-nı başka bir zamana bırakır diye döndü, ama gözlerini görünce korktu, su küpünün yanında durdu. «Damlıyor.» dedi Ana, ta-vana baktı. Beş altı koldan küçük küçük damlalar birbirlerini kovalıyarak geliyor-lar, bir budağın yanında, ya da başka bir engelin altında durarak büyük bir damla halinde düşüyorlardı. Ana, elini başına gö-

türdü sıkıntıyla. Sonra hemen koştu damlıyan yere bir tas koydu. Damlalar şimdi madeni bir ses çıkararak yüzlerce parçaya bölünüyor, bir kısmı tase yapıyor, bir kısmı dışarıya toz halinde taşıyordu. Seta Naci'ye bir şeyler işaret etti. Naci -ne diyorsun- dercesine başını salladı. Seta güldü, yarın diye bir işaret yaptı, sabah, gözlerini gösterdi, elini salladı, yani büyük caddede, parmağını göğsüne koydu sonra Naci'yi gösterdi, iki parmağını birbirine sürterek, buluşuruz. Ağzına götürdü parmağını, sana çok söyleyeceklerim var.. Ama hayır, böyle demek istemiyordu. Anlamadığını belirtti. Seta biraz sıkıntı, biraz da korkuyla -sık sık başını çevirip koridora açılan kapıya bakıyordu- havada yazmaya başladı. Herkes uyuduktan sonra aşağıya ineceğim, sen de in. Olur mu? Babam bu gece gelmeyecek. Başını salladı, Seta'nın kapıyı açıp koridordaki ışıkların altında durduğunu, mutfaktan tabaklarla gelen anasına ellerini uzattığını gördü... Can halasına gitmişti. Nazmiye yatak odasından bir sabahlıkla çıkmış, ağzına koyduğu bir cigarayı göstererek, «Yakar mısın?» demişti. O başka şeyler düşünüyordu ama -filmlerde olduğu gibi- ağzından cigarayı alarak birden öpmüş, yeniden öpmeye hazırlanırken ikisi birden yere yuvarlanmışlardı. «Deli misin sen? Oğlumun arkadaşıyla... Hayır hayır... Yapmamam. Israr etme... Naciili. Şey, bak. Canımı acıyorsun ama... Burda olur mu?» yatak odasının kapısından hızla girdiğini ve Nazmiye'nin kendini sırtüstü yatağa atarak elleriyle yüzünü örttüğünü hatırlıyordu. «Sevmiyorum seni. Senin küçük kızların var. Ben bilmiyorum muyum sanki... Hem ben çirkin bir kadınam. Ablan yerindeyim. Olmaz. O kızlar... Naci yapma! Yerden göge kadar mı seviyorsun beni? Denizler kadar mı? İnanmıyorum sana, hep yalan söylüyorsun. Boynumdanöpme çürüteceksin. Yapma gıdıklanıyorum. Tabii kışkancım ya. Naci bak, şey... Naciili.» Kolları, bacakları birden uzamıştı. Dişlerini gıcırdatıyor, ağzından anlamsız sesler çıkıyordu. Bir ara bir çığlık atmış, ayaklarını toplamış, elleriyle yatağı dövmeye başlamıştı. «Utaniyorum, utaniyorum. Nasıl yaptım? İnanırmısın ki tam beş yıldır ilk olarak bugün...» Burnunun ucuna bir damla düştü. Nuran fazla ıslanmamıştı, yalnız Sevim görmeden bir su borusunun

altına girmiş, saçları, omuzları sırlıslıklam olmuştu. Odaya girer girmez hapsirmeye başladı. Nur'an'ın saçlarının arasındaki damlalar cam kırıkları gibi parlıyordu.

«Erken geldiniz.» dedi Ana.

«İşimiz bitmedi ama, hava böyle olunca...»

«İyi kadındır o.» dedi Baba, «Bin Türke değişmem oni.» Nuran mantosunu asmak için öteki odaya geçti. «Camı kim açık bırakmış, hay Allah!» örterken bitişikteki evin avlusunda gerili tele mandallarla tutturulmuş çamaşırlar ilaştı gözlerine. «Hayriye ablaaa!» sofadan geçerken, «Anneeee!» diye bağırdı, göğsüne götürdü elini, sonra aynı elin baş parmağını damlağınaya dayayıp başını arkaya itti, «Ulan ödümü patlattın piç!» kafasına bir tokat vurdu Osman'ın, «Burda ne arıyorsun gene-» Osman arkasını döndü, başını duvara yasladı, ağlamaya başladı. «Camı kim açık bırakmış? Oda su içinde.»

«Rüzgârdan açılmış olacak.» dedi Ana, «Ben kapamıştım.»

«Hayriye ablanın çamaşırları rezil olmuş.»

Ana elini alnına vurdu. «Tuuu, gördün mü sen? Ne yapacağım şimdi ben? Giderken, yağmur bir şey yağarsa çamaşırları toplarsın demişti. Çok ayıp oldu.» «Unutun dersin olur biter.» dedi Naci.

«Unuttum olur mu?» dedi Ana, başını salıyarak çıktı, öteki odaya girdi.

«Mehmet nerde kaldı?» dedi Baba, sokağa baktı.

«Geç gelecekmış.» dedi Dayı, «Bir asker arkadaşıyla buluşacakmış.»

«Eva eva!» dedi Baba, evlere yağmur la birlikte yüklenen fırtınaya dikti gözlerini. Ev bir kere sarsıldı, bir iki kiremit sokağa düşerek parçalandı.

«Karyolanın üstüne bir şey koyun.» dedi Dayı, damlıyan yeri eliyle gösterdi. «Naciili.» Sofadan büyük adımlarla geçti, «Bak.» dedi Ana, tavanı gösterdi. Masaya düşerek kenarlarına kendinin, kardeşlerinin, arkadaşlarının resimleri konmuş aynaya sığırayan damlalar mermerin oyduğuna yönelerek akıyordu. Bir damla belli aralıklarla kapının arkasında, uçları karar-mış ve yamulmuş süpürge'nin önünde bur-nu pencereye dönük duran Nuran'ın ayak-kabısının içine tıshıyarak düşüyordu. Camın aralığında süzülen sular iki ıslak şerit biçiminde ve güçlükle duyulan bir ses-

le aşağıya akıyor, uzun bir süredir süpürülmediği için her yanı kaplamış kalın toz tabakasının içine dalarak tozlu bilyeler halinde yuvarlanıyor, az ötede kendinden önce gelen bilyelere çarparak yassılaşıyor, biçimleri bozuluyor ve bulanık bulanık tah-ta aralıklarınca emiliyordu. Ana, karyola-nın bir ucundan tutmasını işaret etti. O-danın ortasına çektikleri zaman Ana'nın yüzü solmuştu, kollarını aşağıya sarkıt-mış, soluk alıyordu. Çiviye asılı, ilik yerle-ri yırtılmış kıvrımları tozlu ve uzun za-mandır orda hiç biçimi bozulmadan duran, kapı açılışlarında meydana gelen rüzgârla sallanan yağmurluğu aldı; yastıklarla bir-likte yuvarladığı yatağın üstüne attı, pen-cere aralığına eski entarilerden yırttığı bir parçayı sıkıştırdı, Naci'ye baktı. Naci ağ-zını açtı ama konuşmadı. Sözcükler değil, çığlıklar, sövgü hortumları, kırkayak, ak-rep gibi bir şeylerden gelen içinden. Ağzını sınımsı kapadı, burnunun deliklerinden bir soluk bıraktı, ellerini ceplerine sokarak dolaşmaya başladı. O çığlıklar gene geldi ama 'bu çığlığa öteki odadan katılacak ba-basına kırıcı bir karşılık vereceğini düşü-nerek daha sıkı kapadı ağzını, yutkundu, yüzünü mor bir ürperti kapladı. «Hadi iki lokma ekmek koy da yiyelim.» dedi kaya gibi sert öfkelerin vadisinden akan yumu-şak bir sesle. Ana'dan önce çıktı, sofadan geçerken tam tepesine düşen bir damla, içinde katılan çığlıkları ayaklandırdı, kontrplak bölmeye bir tekme savurdu ve bir takım tepeleri oyuk insanlar hızla geç-ti gözlerinin önünden... Suçlunun saçları-nı ustrayla tıraş ediyorlar, bir yere hiçbir yanını kıpırdatamayacak biçimde bağlıyor-lar, tavana astıkları bir su kabından tam tepesine gelecek gibi damlatıyorlardı. Ön-celeri bu durumdan pek yakınmıyan, ve ilerde ne gibi bir olayın ortaya çıkacağını bilmiyen suçlu, damlalar çoğaldıkça yaşan-tısını bütünüliyen serüvenlerin çekiciliğinden uzaklaşıyor, vazgeçilmez sandığı ve her an belleğinin bir yanındaki boşlukta koşu-şup duran anılarını bir bataklıkta içine yu-varlıyarak boğan kanlı ellere dokunamı-yor, sadece bu damlaların beynini ne za-man deleceğini düşünüyordu. Her damla, birbirinden daha hızlı çakılan çiviler gibiy-di. Çiviler derinlere saplandıkça bilinç altında duran ne kadar keskin dişli hay-yan varsa ayaklanıyor; damlaların ve acı-ların, alanını genişleterek çizdikleri daire-

lerin hızı içinde her yandan saldırarak, dengesini bozma çalışıyorlardı... Pisler! Domuzlar! Eşşeoğluşşekler! Ateşlere at-sınlar, derilerini yüzünler, ağızlarına kurşun akıtsınlar. Pisler! Domuzlar! Eş-şeoğluşşekler! Ağaçlara bağhyarak kır-baçlatsınlar, gözlerini oysunlar, dillerini kessinler, aç bıraksınlar... Derisini yüz-müşler, yizüilen yere tuz basmışlar ve ora-sını keçilere yalatmışlardı. Eşşeoğluşşek-le-ri! Pisler! Domuzlar! Namussuzlar!

Yemeğë oturdular. Konuşmuyorlardı. Kulaklar şakır şakır yağın yağmurdaydı.

«Hiçbir şey anlamadım bu yemekten.» dedi Baba, sedire çekildi. Ne yapmalı? Çoğu zaman yazgı dedikleri ve değişmiye-ceğine inandıkları durumlarına yeni bir olay daha eklenerek sınırlarını iyice ger-mişti. Cigaralar, dudaklarının ucuna ka-dar gelmiş öfkeleri bastırmak istercesine hızlı hızlı içiliyordu. Kızlar bu boğucu ha-vadan; günlerdir işyerinde sürüklenen bir konuyu yalnız kendilerinin işitebilecekleri seslerle ortaya atıp sıyrılmaya çalışıyor-lar ama tam biraz gülmeyi bulmuşken tam bir sevinç tomurcuğu yakalıyacakken en-selerine ya da burunlarına düşen bir dam-layla yeniden o havaya dönüyorlar, yüz-lerdeki öfkelere şaşkınlıkla bakıyorlardı. Osman'ın ağlamasını duydular «Yeter! A-lın sunu içeriye!» dedi Naci, Sevim'in o-muzuna vurdu. Osman gözlerini sile sile girdi bir köşeye büzüldü. Yeniden bastırdı yağmur ve her yan birden akmaya başla-dı. Buldukları eski bezleri, derin kapları koyuyorlar, daha akan yer var mı diye araştırıyorlardı. Baba, Dayı, Naci par-deşşilerini giydiler. Bayram ceketinin yaka-larını kaldırarak başını içeriye çekti ve yere çömeldi. Naci, sofaya çıktı, öteki oda göl gibi olmuştu.«Sevim.» suları merdiven-den aşağıya süpürdü Sevim. Pencereye ye-ni bir paçavra tıkadı, annesinin paçavra-sını sıktı, tahtaları sildi. «Akmyan yer yok ki abi.» dedi çaresizlikle. Naci, ayağı-na çarpan boş konserve kutusuna vurdu, kutu korkuluğa çarptıktan sonra suların süpürüldüğü basamaklardan atlıya atlıya taşlığa düştü. Sevim abisine baktı, içeriye girerken gene dönüp baktı, kapıyı örttü. Bir cigara yaktı. Ne olacak bu? Daha ön-ce tarlalarda, sövgülere, dayaklara katla-narak çalışma, gübre kokulu evlerde ışıksız, yorgansız, kirli bir soğuşun tedirgin-liği altında beyni yumruklıyan düşüncele-

rin seslerini dinliyerek gelip geçen uyku çiçeklerinden bir tekini bile yakahıyama-mak... toprağın üzerine serilmiş bir hasır üzerinde yedi sekiz kişi bir sürü mide bulandırıcı kokularla bir arada yatmak... Bir gece, «Ne yapıyorsunuz? Çocuklar uyanacak.» diye konuşan anasının sesini duymuştu. Babası homurtularla karışık anasını öpmüş, çılgın gözlerini üzerlerinde bir kere öfkeyle dolaştırdıktan sonra kucakladığı gibi dışardaki otların üzerine atmıştı... onlar içeriye girdikten çok sonra küçük kafasının içinde gezinen hayaller ve düşüncelerle çarpışa çarpışa, onlara kendince anlamlar vermiye çalışarak yorgun, uyumuştı... Yeni tarlalara, yeni işyerlerine kavurucu güneşlerin altında, çıplak ayaklarını sertleşmiş topaçlara çarpa çarpa, dikenlerin açtığı deliklerden kanlarını akıta akıta bir kırıntı girmemiş midelerinin öfkesini duyuran barsak gurultularıyla gitmişler, hastalanmışlar ve nice günlerden nice aylardan nice nice morlu, sarılı düşlerden sonra şehrin uzaklardaki çamur yığınları üzerine kurulmuş kulubelerin kapılarından içeriye girebilmişlerdi. Osman, akımayan bir yerde duran koltuğa kıvrılmış, ellerini bacakları arasına sokmuş, uyukluyordu. «Hayırsız domuz, hayırsız! Kaç ke-re dedim, sokma şu klancağını oraya.» ellerini çekti, başı önde içeriye giren Naci'ye baktı, gözlerine yaş doldu. Baba, başını yakası sıkıyormuş gibi sağa sola çeviriyor, dudakları kıpırıyor, ama gözlerindeki ışıkların arasına gizlendiğini bildiği öfke yılanlarından daha büyüklerini ötekilerin gözlerinde görünce, dudaklarını sıkıyor, onların konuşmasını bekliyordu. Dayı, ellerini, arkasına kenetlemiş, köşelemesine gidip geliyordu. Kimi birden duruyor, hepsinin yüzlerine bakıyor, düşüncelerinin sessiz şarkıları dolaşan yüzünün an'ını, baktığı yüzlerden aldıklarıyla değişiyor ve değişikliği yaktığı bir cigaradan çektiği dumanlarla belirtiyordu... Sözler çok. Hele bu durumda neler neler söylenmez. Ama söyleyeceği sözlerin etkin olacağını, yeni durumlar kazandırarak sıcaklık dolu bir yere geçirebileceğini sanmıyordu. Yağmur şakırtısı vardı şimdi, oluklarda boğulan sular vardı; ıslanan yataklar, yorganlar, tahtalar, uykunun çökerttiği gözler vardı.

«Yağmurun altında durmaktansa oraya girmek daha iyi.» dedi Naci, karyola-

nın altını gösterdi.

«Nasıl olacak?» dedi Baba.

«Yatağı oraya sereceğiz, karyoların üstüne de kilimi atacacağız...»

«Deneyelim bir kere.» dedi Dayı. Kızlar karyoların altına tıkmış ıvır zıvırı çıkardılar, yükülden aldıkları yatağı yanlamasına serdiler. «Ben soyunmadan yata-tamam.» dedi Baba. Önce en uzun boylu olan Dayı sırt üstü yattı, topuklarına aya-yana dayana girdi dibe ama ayakları dışarda kalmıştı. Nuran kahkahayla güldü, Naci ters ters bakınca eliyle ağzını kapadı, dışarıya çıktı, «Hadi siz gidin, kendi yerinizi hazırlayın, biz yatarız.» dedi Baba, karısının sırtına vurdu. Bayram yüz-üstü girdi, içerde döndü güçlükle, «Kara yok ki.» dedi Dayı, ansızın yumruk gibi bir şey gelip yerleştirdi göğsüne... Sarı buğ-day demetleriyle çevrili bir harmandaydı. Burunlarına saman tozları bulaşmış, sırt kemikleri çıkık, sıcaktan cıvılaşmış bo-yunduruk yaralarına konup konup kalkan ova sineklerinden başka bir de yaranın çevresine bir gecekondu mahallesi gibi yerleşmiş sineklerin emişine karışıkoymadan döğeni çeken öküzleri dürtüp duruyordu. Tozlar, boynuna, göğsüne, terin ıslattığı her yana yapışıyor, çamurlaşıyordu. Cırcır böceklerinin sonsuz ötüşleri, döğenin altındaki çakmak taşlarının kuru sapları kesiş-leri, ovadaki bodur ağaçların üzerine kalın kalın abanmış güneş... Yoktu hava. Gü-neş yutmuştu. Bir parça bıraksa ya da bir bez gibi buruşturup bir yana atsaydı hemen oraya koşacak, o buruşukların içine sıcak ırmaklar gibi aktığı burnunu soka-cak, şurda burda kalmış nemleri ciğerle-rine çekecekti. Toz, kulçıklar, cırcır böcek-lerinin zincirli sesleri, ovada ağdalılaşan sı-caklık, babasının Selman Ağayla birlikte barut gibi olmuş buğday demetlerinin bir avuçluk gölgesinde, kendisine uzak olan konulardan tıkana tıkana söz etmeleri, arada bir boyunlarının, enselerinin kırışık-larına dolmuş tuzlu ıslaklıklarda ellerini gezdirerek kırıksık gözerle güneşe bakma-ları ve «Hey mubarek hey.» demeleri... Dö-ğen dönüyordu. Ova, güneşin altındaki her şey birbirine karışmış, kaşlarının ara-sından gözlerine süzülerek acıtan terler bir anda ortalığı bulandırmış ve kendini; kıyı-da kaplumbağalarla birlikte güneşliyen kurbaların, rüzgârından dağılan kor-kuyla atladıkları suyun içinde bulmuştu.

DÜŞ OYUNLARI

Somut düşler perde perde açılırlar gecelerden
ölüm korkulu bir oyun başlar bitmezdi bir türlü
terli yastıklar ya da yorganlar ıslak türkmüşlük
sölezli köylerinden sonları kalınlardan ve incelerden

Oyunbaşı bir utancın sürücüsüdür derler
düş utançları her yanda on yıllık kahve içen lâ-ka-bara'lar
kitap kopukları kırmızı başlıklı sarışın kızcağızlar
çok çok daha keloğlanlar elma yerler

Sonra düş oyunlarına siz gelirsiniz gözlerinizle
gülmeye çalışırsınız ya da ağlamaya
uzatıp ellerinizi tutunmaya terli çarşaflardan
oyun başladığı gibi kötü biter sessizliğinizle

Mete AKALIN

Beyni kaynıyordu. Duyuyordu. Büküle büküle bir şeyler, sıvı gibi, daha kalın bir şeyler, belki de mum gibi bir şeyler zonklatıyordu. Gürültüler azalıyor, o bükülen şeyin ucundan fışkıran acılı sular ağzının içinde tükürüğünü yuta yuta zımpara haline gelmiş dilinin üstüne bir kat daha çekerek geri dönüyor ve açtıkları bir kapının boşluğundan cırcır böceklerinin delirtici seslerini akıtıyordu... Akşama doğru güneş incelmış, sögütlerin, kavakların pürsümüş yaprakları sıcaklığı yarıp geçen bir yelle pırpırpırmeye başlamış, yuvarlana yuvarlana toz toprak içinde kalan kuyruksuz eşek ayağa kalkarak yiyecek bir şey aramaya başlamıştı. Dondugu için mi sıcaklığı düşünüyor yoksa? Duvara döndü, ayaklarını toplamak istedi ama yer yoktu. Gene uzattı. Ayaklarının ucuna damlıyordu. Kuru bir yer arandı, bulamayınca topuğunu ıslak yere bastırdı, sol ayağını üstüne attı. Bayram, elini cebine soktu, oradan kulların arasında gezindiğini sezdiği bir pirenin ısırdığı yeri kaşımaya başladı. Baba Dayı'ya döndü, bir süre sonra ağızlarına giren tütün kokulu, midedeki yiyeceklerin ekşimesinden ve organların eskimesinden gelen dayanılmaz soluklarından iğrendiler, sırtlarını döndüler. Bayram, ellerini koyacak yer aradı, bulamayınca göbeğinin üzerinde kavuşturdu ama ölülerin ellerini böyle bağladıklarını düşününce ötelerden gelen ve kendisini de karanlılık çukurlara iten bir korkuyla çekti, sağ yanına döndü. Seta işaret etti. «Yüz

numaraya gidiyorum.» dedi Naci, indi aşağıya. Sular kaldırım kenarlarından gürültüyle akıyor, arada sırada küçük bir taşın sürüklenişi duyuluyordu. Seta, suları sıçratarak koştu, ellerini uzattı. Parmaklar birbirine geçti. Sağlarını tuttu Seta'nın Ağzına tuzlu tuzlu geldi yüzündeki sular. «Ne güzel gece değil mi?» dedi Seta. Sesler ağızları içinde boğuldu, Seta kendini çekti, iki kol uzandı belinden sardı. «Darı-lırım ama. Delirdin mi Naci? Çek elini... Ama kızım ben, biliyorsun. Naci. Bak... Konuşmam sonra. Şey...» Ayağına bir damla düşünce öfkeyle sövdü Baba, güçlülükle karyolanın altından sıyrıldı, ayağa kalktı. Dayı da ayaklarını yengeç gibi büküp açarak kalktı, bir cigara yaktı, bir tane de Baba'ya uzattı. Bayram ikisinin arasına girdi, ensesine soğuk bir damla düşünce sövdü.

Tren fırtınanın parçaladığı bir sesle evi sarsarak geçti.

«Çaar kahpe analı çar, onbir ayla yirmidokuz gün kaldı.» dedi Baba, Dayı'ya baktı. Dayı, uykunun son savaşını vererek yenilgiye düştüğü gözlerini sonuna dek açtı, birden bire sövmeye başladı. Baba, otuz otuzbeş sövgü sözcüğü boşlukta vızıldayıp dururken katıldı sövmeye, sonra Bayram girdi araya, değişik anlamlı ve biraz da güldürücü niteliği olan sözcüklerle sövmeye başladı ve sövgüler koro halinde geceyi delik deşik eden yağmur seslerine karıştı.

MUZAFFER BUYRUKÇU

YIRMİDOKUZ

SANAT VE TOPLUM

KİTAPLAR

TIYATRO 1963 — Haz: Kamran Yüce. İsteme adresi : Ses Tiyatrosu İstanbul. 228 sf. Kuşe kâğıda basılmış, çeşitli fotoğraflar. Fiyatı 15 T.L.

Yıllığı düzenliyen Kamran Yüce diyor ki:

«Gün geçtikçe gelişen bir tiyatromuz var. Her yıl yeni bir topluluk seyirci karşısına çıkıyor. Devlet ya da şehir tiyatroları büyük illere ve semtlere yayılıyor. Bölge tiyatroları kanununun çıkması gün meselesi. Tiyatro büyümeğe, genişlemeğe, Türk toplumunda gerçek yerini ve değerini bulmağa başladı artık. Bölge tiyatroları ile de eğitim ödevini yerine getirecek. Aziz hocamız Muhsin Ertuğrul'un dediği gibi yakında Anadolunun birçok şehrinde her gece yüzlerce, binlerce insan yan yana, omuz omuza aynı kitabı okumanın, aynı hisleri duymanın tadına varacak.

Bu mutlu gelişmeye bizde kararınca kararınca katılalım dedik ve bu yıllık dergiyi çıkarmaya karar verdik.»

KAPİTALİST EKONOMİNİN TENKİDİ - Jean Baby. Çev: Adil Onural - Büyük boy 240 sf. Fiyatı: 7,5 lira. - Sosyal Yayınlar - Kurt İshani Çağaloğlu - İstanbul.

SİNEMA TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ — Nijat Özün - Büyük boy; 192 sf. 12,5 lira - Türk Dil Kurumu - Ankara.

ÇAĞIMIZIN GERÇEKLERİ — Jean - Paul Sartre. Çev: Sabahattin Eyüboğlu - Vedat Günyol. Çan Yayınları - İstanbul - Büyük boy: 96 sf. 5 lira.

KONYA EFSANELERİ — Mehmet Önder. 100 sf. 2 lira. Şahap Kitabevi - Tevfikiye cad. 17 - Konya.

AVUSTURYA GÜNLÜĞÜ — Burhan Arpad. Yeditepe Yayınevi - İstanbul - 64 sf. - 2 lira.

ÜÇ KIZLAR — Oğuz Tansel. 80 sf. 150 kuruş. Dernek Yayınları - Ankara.

(Şair arkadaşımız Oğuz Tansel'le Türk Folkloru üzerine yaptığımız konuşmayı gelecek sayımızda yayınlıyacağız.)

İKİLİK — Oktay Rifat'ın daha önce yayınlanan Aşağı Yukarı ve Karga ile Tilki adlı kitaplarının ikinci basımı. Büyük boy: 80 sf. 4 lira. Çan Yayınları - İstanbul.

İkilik'teki şiirleri bir kez daha okumak, onları ilk yayınlandığı yıllarda bilenler için bir yenilik olmuyor elbet; zaten bir çoğu Oktay Rifat'ın okurlarınca unutulmayan şiirler bunlar. Önemli olan yeni okurun izlenimleri, başka bir deyişle 1945 - 55 arasında yazılan bu şiirlerin günümüzdeki durumu. Telefon adlı şiiri yayınlıyarak İKİLİK'i okurlarımıza salık veriyoruz.

TELEFON

Gözlerin varya çekik kara kara
Önce gözlerindi en güzel ışık
Beyaz dişlerindi bacakların omuzun
Damalı örtüde bir kâse çorba gibi
Buğulu bir lezzetti karıkocalık
Şimdi bir çınar yeşeriyor içimde
Bir şarkı söyleniyor uzun uzun
Hürriyetin rüzgârlı bayrağı oldu
Bize yeten aydınlığı sevdamızın.

Demir Özlü'ye sorular

Sürek yayınları iki genç sanatçının hikâyeye kitaplarını yayımladı: Demir Özlü'nün SOLUMA - Adnan Özyalçın'ın SUR.

1955 den beri çeşitli sanat dergilerinde çalışmalarını izlediğimiz Demir Özlü ile Adnan Özyalçın'e aynı soruları sorarak sanat ve dünya görüşlerinin bilinmesine çalıştık.

DERGİ — Yazar kişiliğinizin ortaya çıktığı 1955 - 56 yıllarında genç bir sanat adamı olarak, Türk düşün ve sanat ortamında ne gibi özellikler görüyordunuz? Gene bir sanatçı olarak yapmayı düşündüğünüz müdahaleler nelerdi?

D. ÖZLÜ — Sait Faik yeni ölmüştü; o hikâyede yaptıkları ile kalıplaşmış bir yalınkat gerçekliğin sınırlarını yıkmış, bir çok olanakların kapılarını açmıştı. Hangi olanaklar? Gerçeküstücülüğün, varoluşçuluğun, daha başka XX. yüzyıl eğilimlerinin kapılarını. Öznelliğin de kapısını. İşte bu çok önemli.

Türkçe yazan bir genç kendinden önceki Türkçe yazarlara bağlıdır. Sait başka dilin yazarlarından gelemez. Onun için o yıllarda Sait Faik'in bizim için taşıdığı önem büyüktür. Bunun dışında ne söyleyeyim: başarılı bir gerçekçi olan Orhan Kemal vardı. Politik baskılarla toplumcu şiir geri çekilmişti. Ortadaki YENİLİK dergisi topluluğu da düşünceden kaçan, korkan bir eğilimde olduğundan yetersiz görünüyordu bana. Düşünceye dayanan bir yazımın ardındaydım. MAVİ dergisinde bunun için toplanmıştık, öteki genç yazarlarla. Başarısızlıkların, dağılmaların bir çok nedenleri var, bunları ayrıca yazacağım.

DERGİ — «Düşünceye dayanan bir yazımın ardındaydım sözlerini açıklamanızı istiyeceğiz.

D. ÖZLÜ — Bizde, yirminci yüzyılda sadece toplumcu düşünceye dayanan yazarlar, kendi eğilimleri içinde böylesi bir yazını gerçekleştirmişlerdir. Ötekilerin yaptıkları önemli değil. Onlar kişiyi nereye götürebilirler? Toplumcu düşünceye dayanan yazarlar için söylüyorum: bunların içinde realizmle, naturalizmle ya da daha başka batılı akımlarla ilgilenenleri olmuştur. Ama bu akımların bağlı oldukları felsefelerle ilgileri olmadığından, sonunda birşey söylemez bu yazarlar. Batıda edebiyatın felsefe ve bilimlerle ilişkisi var, doğrudan doğruya, ya da dolaylı, ya da varoluşçu yazarları yaratan belli bir felsefe eğilimi, bu felsefelerle, bilimlerle ilgili. Woolf'un, Joyce'un gerilerinde belli felsefeler var. Proust'un Bergson'la ilgisi var. Bugün de Robbe - Grillet Phenomenologie ile ilgil. Ionesco da yeni mantıkla. Brecht toplumcu felsefeyle.

Yazar felsefeyle ya da bilimle uğraşır demiyorum. Ama yazımla bilimler ve felsefeler arasında ilişkiler vardır, birbirlerini beslerler diyorum. Bizde böyle anlaşılmıyordu yazım. Onun için içi boştur o yazıların. Duygusalıktan başka birşeyi duyurmazlar. Bu yüzden de okurları bir yere götürmezler. Oysa «edebiyat eseri» baştan çıkarıcı olmalı. «Düşünceye dayanan yazım» la genel olarak bunları anlatmak istedim.

DERGİ — Bu ölçülerle tanımladığınız bir anlayış içinde sizin yazar olarak getirmeye çalıştığınız neler oldu?

D. ÖZLÜ — Ben daha çok varoluşçularla ilgilendim. Gençken Sartre ahlâkı ilgilendirirdi beni. Ahlâkımı biçimlendiren Sartre oldu. Bir bakıma kurtarıcı da. Ama «sen bir varoluşçu musun?» diye sorarsanız, karşılık veremem bu soruya. Üç çeşit varoluşçu vardır bence. Birinciler herkesçe bilinen varoluş felsefecileri. İkinciler bu felsefelerle ilgilenmiş yazarlar, ya da kendiliğinden varoluşçu eğilimleri taşıyanlar. Üçüncülerse varoluşçu felsefenin etkisinde kalmış, ahlâklarını bu felsefenin biçimlendirdiği kişiler. Ben varoluşçu bir yazar olmaya çalışmadım. İstesem de olabilir miydin bilmiyorum. Yalnız varoluşçu yazarlar etkiledi beni. Yukarda da söyledim: gençken, davranış ahlâkımı biçimlendirmeye yaradılar.

Adnan Özyalçın'ın Sorular

— Yazar kişiliğinizin ortaya çıktığı 55 - 56 yıllarında genç bir sanat adamı olarak Türk düşün ve sanat ortamında ne gibi özellikler görüyordunuz? Gene bir sanatçı olarak yapmayı düşündüğünüz müdahaleler nelerdi?

— O yıllarda şöyle bir durum vardı: Bir tepki şiiri olan Orhan Veli şiiri, şiirimize olumlu yönde bir uyarı yaptıktan sonra işlevini yitirmiş, ikinci, üçüncü ellerde soysuzlaşmış, yalnızca toplumsal taşlama tekerlemeleri olma yolunu tutmuştu. Üstelik şiir adına geçerli olan bir bu şiir, bir de Cahit Sıtkı'nın kiler gibi alışılmış sesleri bir örnek tekarlayan melodik şiirlerdi. Hikâyede de ya gerçekçi toplumsal bir tutumla hikâye diye yalnızca bir takım sorunları anlatan, soyutlanmış kukla kişilerin at oynattığı hikâyeler ya da yitmiş eski günlerine romantik bir özlemle bakıp mızımlanan hikâyeciler vardı. Yani şiir de hikâye de özünden uzaklaşıyordu. Bu ortamın içine gelen yeni kuşak, her şeyden önce, şiirin olsun, hikâyenin olsun özüne dönülmesi gerektiğini savundu. Öz şiire, öz hikâyeye yakın eski kuşak sanatçılarına işaret edildi. Sait Faik, Behçet Necatigil, Fazıl Hüsni Dağlarca, daha eskilerden Ahmet Muhip Dranas. Gençliğin verdiği atılganlıkla ateşli bir araştırmaya girişildi. Bir yandan eski kuşakla sanatın ilkeleri konusunda hesaplaşıırken öte yandan o güne dek bizde pek bilinmeyen yabancı yazarlar çevrildi. Gerçeküstücüler tanıtıldı. Varoluşçuluk, varoluşçu yazarlar ortaya çıkarılmaya başlandı. Ardından genç kuşağın bu yeni yeni tanıtılan yazarların eserlerine özenerek yazdığı hikâyeler şiirler yer almaya başladı. Bu yazarlar daha çok biçimsel yönden yüzeysel olarak taklit ediliyordu. Buysa genç yazarları aşırı bir biçimciliğe götürdü. Kapalı şiir, kapalı hikâye yalnızca biçimsel açıdan yürütülmeye çalışıldı. Öz şiir, öz hikâye derken yazarın bir de söyleyecek sözü olduğu unutuldu. Birinciler gerçekçi, ikinciler gerçeküstücü açıdan aşırı soyutlamalara gidiyorlardı. Ortada ne oluyorsa gerçeğe oluyordu. Bir süre sonra gençlerin aşırı tutumlarında doğal bir durulma oldu. Atılganlıkla girişilen heyecanlı araştırma ve tartışmaların gençlerin yeni yazdıkları örneklerde olumlu sonuçları görüldü. Artık her yazarın olaylara biçim ve öz yönünden özel bir bakış açısı olması gerekliliği savunuluyor, gerçekçilik diyerek kişisiz bir tutanaklılığın sanatçılık sayılamayacağı ileri sürülüyordu. Ben de genç kuşağın sözünü ettiğim bu gelişme çizgisi içindeydim. Kişisel olarak hikâyede olayı öne alıyor, gerçeğin, genel görünümünden çok, ayrıntıların araştırılıp didiklenmesiyle ortaya çıkarılabileceğine inanarak, bu yolda, eş zamanlılığı da - aynı anda hem şimdiki, hem geçmiş, hem de gelecek zamanı yaşadığımızı - öne süren örnekler yazıyordum.

— Bu ölçülerle tanımladığınız bir anlayış içinde sizin yazar olarak getirmeye çalıştığınız neler oldu?

DERGİ — Yeni hikâye kitabınız SOLUMA'da - eski çalışmalarınızı gençken diye sınırladığınıza göre - ne gibi aşamalardan geçtiğinizi söyleyebilirsiniz? SOLUMA'daki hikâyeler, 1958 de yayınladığınız BUNALTI'daki hikâyelerden hangi yönlerde ayrılıyor?

D. ÖZLÜ — Şimdi daha tarafsızım yazdıklarına karşı. Bunaltı'yı yazarken biraz da yazdıklarımın içinde gibiydim. Söylemek önemliydi benim için. Belirgin olmayan, silik yanları da var. Soluma'ya karşı tarafsızım. Bunaltı ile Soluma'nın temelleri aynı. Bunaltı'da her şeyi söylemek istiyordum, Soluma'da çok daha az şeyi söylemek istiyorum. Birkaç temden yola çıkıyorum.

— Herhangi bir olayı, şöyle ya da böyle - ister bu tutum toplumsal gerçekçi olsun, ister gerçeküstücü ya da daha başkası olsun - düpedüz anlatmanın yetersiz olduğunu sanıyorum. Çünkü olay, oluş içinde gelişen bir gerçekliktir. Olmuş bitmiş, geçmiş bir şey ancak somut olarak ortaya koymayı denemeye girişmekle özüne uygun bir yol tutulabilir. Böyle bir yöntemle ele aldığım olayların kişilerini toplumla ya da birbirleriyle olan çatışmalarındaki uyumsuzluklar içinde yakalamaya çalıştım. Bu uyumsuzlukların nedenleriyle sonuçlarını, bir incelemeci edasıyla, olaydan soyutlayarak değil de, olayın kendisinde somut olarak vermeğe uğraşıyorum.

— Yeni hikâye kitabınız SUR'da ne gibi aşamalardan geçtiğinizi söyleyebilirsiniz? 1960'da yayımladığınız PANAYIR'daki hikâyelerden bu kitabınızdaki hikâyeler hangi yönlerde ayrılıyor.

— Böyle bir soru da Asım Bezirci sordu. İkinci kitabını yayınlıyan bir yazara bu çeşit bir sorunun sorulması olağandır. Tıpkılığı bundan olsa gerek. Bezirciye verdiğim karşılığın aşağı yukarı tıpkısını vermek zorunda olduğumdan hem okuyucularımızdan hem de sizden özür dilerim. PANAYIR'daki hikâyelerde hergünkü olayların içindeki kişiler, ölüm konusu çerçevesinde, kendi kendileri, tanrı ve toplumla olan çatışmalarında, uyumsuzluklarında yakalanmıştı. Yani olaydan hareket ediliyordu. SUR'daki parçalardaysa, genel tutum aynı kalmakla birlikte, PANAYIR'daki yolun tersi bir yol denedim. Kimi soyut kavramlarla - ölüm, varlık gibi - kimi şiirsel görüntü ve kavramları ele alarak olaylarda somutlandırmaya çalıştım. Ayrıca iki yolun bazı parçalarda birbirine karışmadığını da gönül rahatlığıyla söyleyemem. Bu da, genel tutumunda bir değişiklik olmadığına göre, o kadar önemli olmasa gerek.

Doğan Kitabevi

YAYINLARINI

OKUYUNUZ

Beyazıt — İstanbul

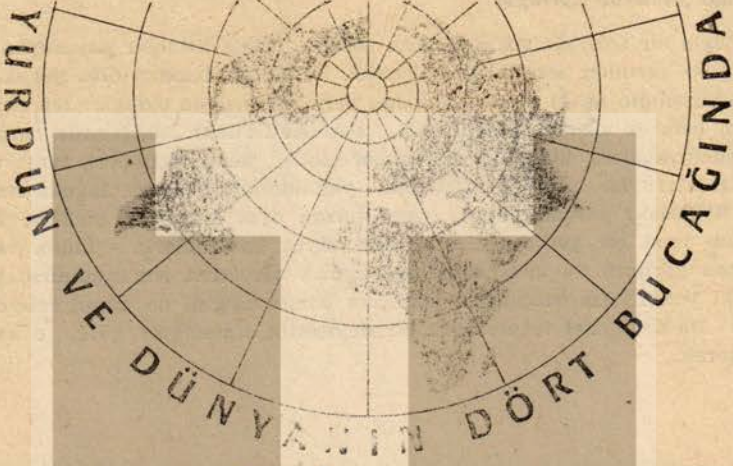
**GARANTİ
BANKASI**

HER TÜRLÜ BANKA İŞLERİNİZ

İÇİN EMRİNİZDEDİR.

Ataç : 42

REKLÂMLARINIZ İÇİN

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi Nu. 1 İstanbul
Telefon: 22 43 84 - 22 43 85 Telgraf Adresi: BASINKURUMU

Şubeler

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

Dış Muhabirler

A. E. D.
Almanya (Federal)
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail

İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

ATAÇ KİTABEVİ YAYINLARI

SPLEEN DE PARIS - Paris Sıkıntısı - Charles Baudelaire Çev. : Tahsin Yücel	3 lira
BİMLA ÇİÇEĞİ - Attila İlhan	3 lira
KAPALI MUTLULUK - Dünya Şiirinden Seçmeler - Çev.: Coşkun Zengin	2 lira
SUSUZ YAZ - Necati Cumalı	4 lira
SISYPHE EFSANESİ - Albert Camus - Çev. : Tahsin Yücel	4 lira
YÜZ ÜNLÜ SENFONİ - Paul Grable - Çev. : Selma Kurdakul	5 lira
ÇAĞDAŞ ALMAN HİKAYESİ — Haz. : Kâmuran Şipal	4 lira
HAYDARI KAMPI - Themis Kornaros - Çev. : Nevzat Hatko	5 lira
Asım Bezirci - Hüseyin Cöntürk	
GÜNLERİN GETİRDİĞİ, GÜNLERİN GOTÜRDÜĞÜ -	4 lira
KALPAKLILAR — Samim Kocagöz	7,5 lira
ÖLEN ADAM — D. H. Lawrence - Çev.: Bilge Karasu	2 lira
VOLTAIRE — Çev.: Suat Erginer	2 lira
GERGEDAN — E. Ionesco - Çev: Fikret Adil	3 lira
DİNAMİT — B. Traven - Çev : Adalet Cimcoz	3 lira
MİLENA'YA MEKTUPLAR — F. Kafka - Çev. : Adalet Cimcoz	
II. Baskı. İki cilt bir arada	6 lira

BU AY ÇIKANLAR :

TERSİ VE YÜZÜ — Albert Camus - Çev. : Tahsin Yücel

3 lira

- 1 — Yayınlarımızdan satış flatları ile 30 liralık kitap sipariş eden okurlarımız dergimize bir yıllık, 15 liralık kitap sipariş eden okurlarımız altı aylık abone kaydedilir.

Posta ücretleri tarafımızdan ödenerek, kitaplar taahhütlü olarak gönderilir. **ÖDEMELİ SİPARİŞ KABUL EDİLMEZ. KİTAP ADLARI İLE BİRLİKTE ÜCRETLERİN POSTALANMASI GEREKİR.**

- 2 — Abone indiriminden yararlanmak istemiyen okurlarımızın 15 liradan yukarı siparişlerine % 20 indirim yapılır. **ÖDEMELİ SİPARİŞ KABUL EDİLMEZ. KİTAP ADLARI İLE BİRLİKTE ÜCRETİN POSTALANMASI GEREKİR.**

- 3 — Yüzde yüz zam gören posta ücretleri karşısında yapmak zorunda kaldığımız bu değişiklikleri okurlarımızın anlayışla karşılayacağını umuyoruz. Bizden tek kitap isteyen okurlarımızın pul göndermelerini rica ederiz.

Ataç Kitabevi Yayınları

DÜŞLERİN ÖLÜMÜ. Tahsin Yücel - Türk Dil Kurumu armağanı -	2 lira
DUVAR. Jean - Paul Sartre - Çev. : Vedat Üretürk (Tükenmiştir)	>
DEĞİŞİM. Franz Kafka - Çev. : Vedat Günyol	>
İÇE KAPANIŞ. Charles Baudelaire - Haz. : Şükran Kurdakul	>
KORKUNUN PARMAKLARI. Muzaffer Buyrukçu	>
YENİ NİMETLER. André Gide - Çev. : Vedat Üretürk	>
KIRMIZI YAPRAKLAR. William Faulkner - Çev. : Ülkü Tamer	>
FELSEFE TARİHİ SÖZLÜĞÜ - Hatemi Seniğ Sarp (Millî Eğitim Bakan- lığınca okullara salık verilmiştir.)	>
YANLIŞLIK. Albert Camus - Çev. : Ferid Edgü (Tükenmiştir)	>
VAROLUŞÇULUK - Jean - Paul Sartre - Çev. : Asım Bezirci (İkinci bas.)	>
ÇİVİ YAZISI. İlhan Berk	>
İNGİLİZ - AMERİKAN ŞİİRİ - Haz. : Bilge Umar (Ünlü İngiliz - Amerikan şairlerinin hayatları; eserlerinden örnekler)	>
ALIN TERİ. Jack London. - Çev. : Selma Kurdakul	>
BEN SANA MECBURUM - Atilla İlhan (Tükenmiştir)	3 lira
MAVİ VE KARA - Sabahattin Eyüboğlu	>
ÇOK KAPILI ODA - Asım Bezirci	>
MÜTHİŞ ÇOCUKLAR - Jean Cocteau. Çev. : Vedat Üretürk	2 lira
MİTOLOGYADAN ÜNLÜ KİŞİLER. - Emel Dilman (Millî Eğitim Bakan- lığınca okullara salık verilmiştir.)	>
TAŞ ÇATLASA - Yaşar Kemal	3 lira
SAYGILI YOSMA. Jean - Paul Sartre - Çev. : Orhan Veli Kanık	2 lira
MİLENA'YA MEKTUPLAR. Franz Kafka - Çev. : Adalet Cımcıoğlu	3 lira
DOĞU - BATI. Melih Cevdet Anday	3 lira
DİRİLEN ŞEHİR. Jules Romains - Çev. : Sabahattin Eyüboğlu (Resimler : Ferruh Doğan.)	2 lira
MEMLEKET ÖZLEMİ. Langston Hughes - Çev. : Necati Cumalı	2 lira
DÜŞÜŞ. Albert Camus - Çev. : Ferid Edgü	3 lira
BULANTI. Jean - Paul Sartre - Çev. : Selahattin Hilâv	6 lira
MİLENA'YA MEKTUPLAR. Franz Kafka - Çev. : Adalet Cımcıoğlu (İkinci Cilt.)	3 lira

(Devamı iç sayfada)